

laiškai lietuviams

rugsėjis/september 1982

DRAUGYSTĖS ESMĖ	253	Juozas Vaišnys, S.J.
GĖLĖS IR PIKTŽOLĖS	256	Gražina Kriaučiūnienė
ATSIRIŠĘS AJOLO MAIŠAS	260	Anicetas Tamošaitis, S.J.
VISIEMS — VISKUO	263	Chiara Lubich
KUNIGAS MANO TIKĖJIMO RAIDOJE	264	P. Salantas
EILĖRAŠČIAI	267	Maironis
KIEK ŽMOGAUS PROTAS GALI PAŽINTI DIEVĄ?	268	A. Mauragis
LIETUVIŲ KALBA — TAUTINĖS SĄMONĖS UGDYTOJA	269	Jonas Miškinis
TRUMPAS ŽVILGSNIS Į MAIRONĮ IR JO KŪRYBĄ	272	Danutė Bindokienė
JAUNYSTĖS DŽIAUGSMAS, MEILĖ IR... MIRTIS	279	Vytautas Kasniūnas
TĖVYNĖJE	283	Gediminas Vakarīs
KALBA	286	J. Vaišnys, S.J.
TRUMPAI IŠ VISUR	287	J. Pr.

Šis numeris iliustruotas architekto Edmundo Arbo piešinių nuotraukomis. Viršelio nuotrauka — Algirdo Grigaičio.

LAIŠKAI LIETUVIAMS (Letters to Lithuanians). Published monthly except July and August, when bi-monthly, by the Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 W. 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Yearly subscription \$8.00, single copy 80 cents. Second class postage paid at Chicago, Illinois, and additional mailing offices.

DRAUGYSTĖS ESMĖ

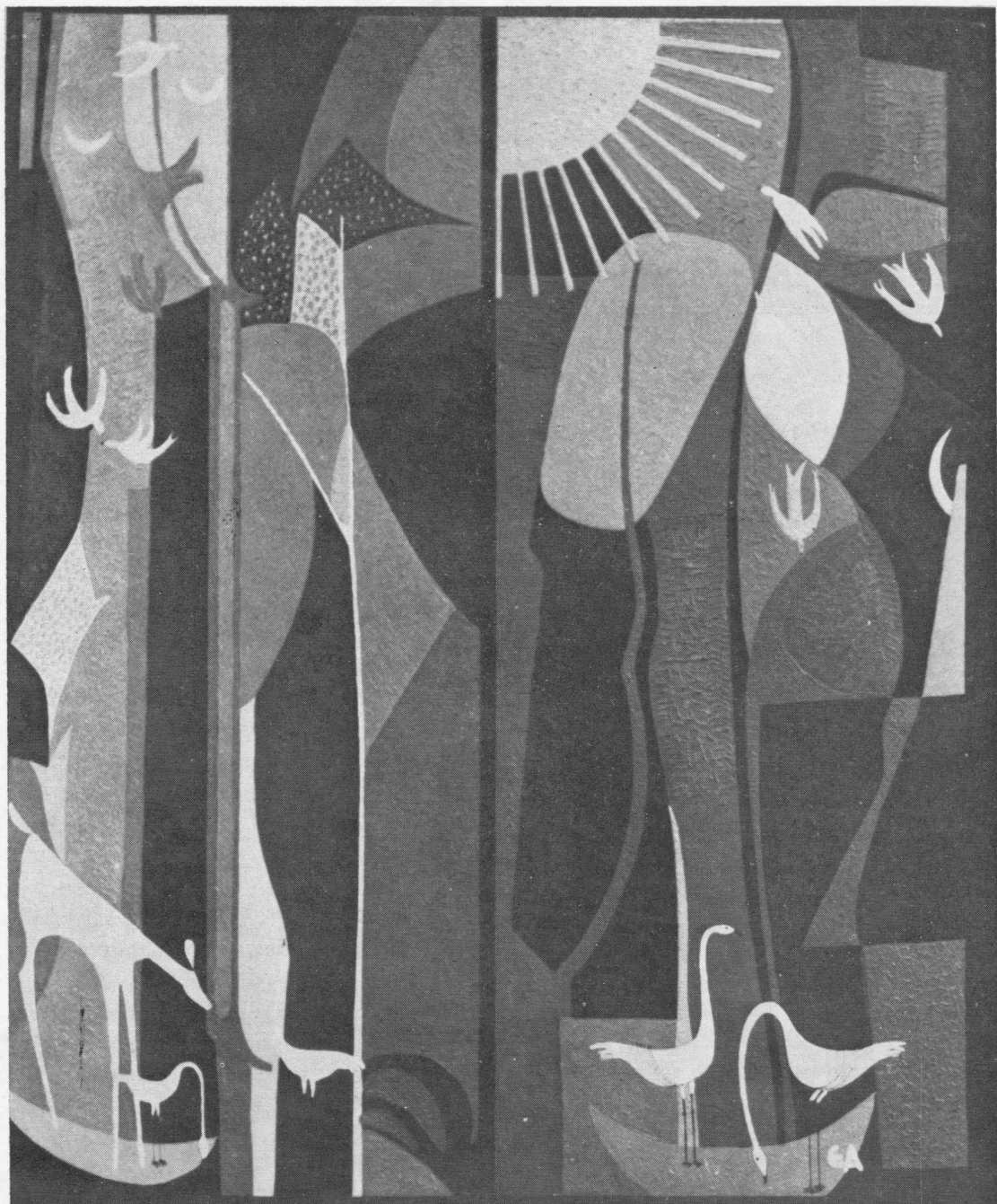
JUOZAS VAIŠNYS, S.J.

Pasibaigus vasaros atostogoms, vėl atsidaro mokyklų ir darboviečių durys, vėl susitinkame su tais pačiais, o kartais ir su naujais draugais, kolegomis, partneriais. Jau šie trys paminėti žodžiai sako, kad ne su visais mūsų ryšiai yra vienodi. Partneriai ir kolegos tai yra tokie žmonės, su kuriais mus riša tik ta pati mokykla ar ta pati įstaiga, kuriose drauge mokomės ar dirbame. Tai yra grynai išoriniai ryšiai. Kas kita yra draugas. Tikrai draugystei jau reikia vienokių ar kitokių vidinių ryšių. Į draugystės sąvoką jau turi įeiti ir meilė. Gal bus naudinga šiek tiek panagrinėti, kokie yra ryšiai tarp draugystės ir meilės.

Tikra draugystė turi būti meile paremta. Meilė yra pagrindinė tikros draugystės žymė. Čia gali kilti klausimas, ar draugystė ir meilė nėra tas pat, ar tarp draugystės ir meilės yra koks nors skirtumas. Norint į tai atsakyti, reikia turėti aiškias draugystės ir meilės sąvokas. Bet tai nėra taip lengva. Daug kas bandė aptarti ir apibrėžti meilę, bet niekam pilnai nepasisėkė.

Fr. Mauriac sako, kad meilė yra pamišimas. Meilė — pamišimas! Tikrai paradoksiškai skamba. Bet šitas trumpas ir paradoksiškas pasakymas, gerai suprastas, ar tik ir nebus geriausias ir teisingiausias meilės aptarimas? Juk ir pats Kristus, didžiausios ir tikriausios melės įsikūnijimas, ar nebuvo daugelio laikomas pamišėliu? Ar tokiais daugelis nelaiko mūsų didžiausių šventųjų, pasižymėjusių heroiška meile?

Nors meilėje dalyvauja ir protas, ir valia, ir jausmai, bet vis dėlto joje svarbiausią vaidmenį vaidina ne protas, o valia ir jausmai, arba vienu simbolišku žodžiu sakant — širdis. Kiekviename žmogiškame veiksmo, taigi ir meilėje, turi būtina dalyvauti protas. Kiekvienas žmogiškas veiksmas prasideda iš proto — iš pirmosios savo priežasties, bet paskui, stipriau ar silpniau,

Edmundas Arbas

Miško properša (aliejus ant drobės)

paima tą veiksmą tvarkyti valia, jam suteikia savotišką atspalvį jausmai — ir štai mes matome jau galutinai užgimusį ir susiformavusį žmogišką veiksmą. Jeigu kuriame nors veiksmo labai stipriai pasireiškia valia ir jausmai, tai protas lyg ir nustelbiamas. Paviršutiniškai žiūrint, toks veiksmas gali atrodyti neprotingas, bet jeigu giliau į jį pažvelgsime, pamatysime, kad už taip efektyviai pasireiškiančios širdies vis dėlto slypi protas. Protas davė tam veiksmui pradžią, tik paskui jį papildė, pagyveno ir išryškino valia ir jausmai. Taigi meilė nėra nei proto, nei širdies išdava, bet proto ir širdies drauge. Tik širdis, kaip jau minėta, daug stipriau pasireiškia, kartais nekreipdama daug dėmesio į šaltus logikos apskaičiavimus, nors, žinoma, tikroje ir protingoje meilėje niekas iš esmės ji logikos dėsniams nesipriešina.

Kalbant apie proto ir širdies vaidmenį meilėje, reikia pasakyti, kad įvairiai jie gali pasireikšti. Sakoma, kad vyrų meilė (kaip ir kiekvienas jų pažinimas ar sprendimas) daugiau remiasi protu, o moterų — širdimi. Ar tai yra tiesa, ar tik šiaip sau žmonių išsigalvota? Atrodo, kad čia yra daug tiesos. Kiekvienas pažinimas, kaip šv. Tomas Akvinietis ir daugumas kitų filosofų sako, prasideda protu, o tik paskui pereina į valią ir jausmus, arba kaip mes čia simboliškai sakėme — į širdį. Širdis protu suvoktą dalyką pagyvina, duoda jam tam tikrą toną, jį galima sakyti, lyg realizuoja, padaro gyvą, egzistuojantį, praktišką.

Vyrai daugiau pažįsta, proto veiksmais analizuodami dalykus ir paskui darydami atitinkamas išvadas. Moterys daugiau į koki nors dalyką kreipiasi ne tik protu, bet lyg visą savo prigimtimi: ir protu ir širdimi, kitaip sakant — intuicija. Tad galima sakyti, kad vyrai pažįsta ir vertina daiktus protu, o moterys — intuicija. Vyras iš protu pažintų atskirų dalykų eina prie bendrų, o moteris iš intuityviai suprastos visumos eina prie atskirų visumos dalių.

Tai turi didelės reikšmės ir praktiškame gyvenime. Vyras mano mylįs žmoną, jeigu uždirba pinigų, kad ji galėtų patogiai gy-

venti. Jam atrodo, kad tai yra esmė, o visa kita — tik nereikšmingos smulkmenos, į kurias neverta kreipti dėmesio. Moteris savo intuicija pirmiausia pagauna gal ne esmę, bet išorę. Ji taip pat supranta, kad yra labai svarbu turėti pinigų, užtikrinti sau ir vaikams ateitį, bet vis dėlto jai atrodo, kad vyras jos nemyli, jeigu, parnešdamas savaitės uždarbį, neparneša jai puokštės gėlių ar kokio nors kito menkniekio, kuris jai suteiktų didelį džiaugsmą. Dėl to šeimoje dažnai kyla daug bereikalingų diskusijų ir ginčų. Moteris vyrą vadina neturinčiu širdies materialistu, nežinančiu, kas yra meilė, nesuprantančiu, kas jai malonu, ko ji laukia, kas jai suteikia džiaugsmo. O vyras atkerta, kad ji yra vaikas, kad kreipia dėmesį tik į menkaverčius blizgučius, o ne įvertina jo darbo, jo aukojimosi dėl jos ir dėl vaikų. Vyras tikrai vyriškiau pasielgtų, jeigu atsižvelgtų į moters norus, parneštų jai gėlių ar kitokių mažų dovanėlių, pasakytų jai švelnų žodelį arba nuoširdžiai pabučiuotų. Sakai, kad ji yra vaikas? Gerai, sakykim, kad taip. Bet žinok, kad su vaiku reikia vaikiškai ir elgtis. Kaip tik tau truks vyriškos logikos, jeigu jos moterišką intuiciją norėsi palenkti savo šaltam protavimui.

Meilė visados turi žiūrėti ne savęs, bet kito. Reikia daryti ne tai, kas tau patinka, bet kas patinka kitam. Meilė reikalauja ne *gauti*, bet *duoti*. Duoti kitam tai, kas gera, skleisti gėrį. Proto objektas yra tiesa, o valios objektas — gėris. Kai žmogaus valia pasiekia nuo kiekvienos klaidos proto apvalytą gėrį ir tą gėrį ne sau pasilaiko, bet duoda kitam, jį aplink save skleidžia — tada jis *myli*. Tad galima dabar sakyti, kad *meilė yra gėrio skleidimas. Meilė yra davimas kitam to, kas gera.*

Meilė nori būti mylima. Meilė turi būti abipusė. Jeigu mylinčios širdies nepasieks kitos širdies meilės aidas — meilė nebus tobula. Tik paviršutiniškai žiūrint atrodo, kad toks noras, noras būti mylimam, yra egoistiškas, todėl prieštaraujantis tikrai meilei, kuri negalvoja apie "gauti", bet vien tik apie "duoti". Žinoma, gyvenime tobulos meilės tarp žmonių nėra. Visuomet prie meilės bū-

na daugiau ar mažiau egoizmo priemaišų. Bet jeigu mes įsivaizduosime tobulą meilę, pamatysime, kad norėti iš kitos pusės susilaukti meilės arba norėti būti mylimam, ne būtinai reiškia egoizmą. Jeigu aš kitą asmenį tikrai myliu, tai trokštu jam visa to, kas yra gera. Trokštu, kad jis turėtų visas dorybes, visas geras ypatybes. O juk didžiausia ir gražiausia dorybė yra meilė, todėl aš ir noriu, kad jis turėtų meilės dorybę, kad jis mylėtų. Bet čia gali kilti visiškai protingas klausimas: dėl ko jis būtinai turi mylėti mane? Gal jis moka mylėti ir labai myli, bet ne mane, o ką nors kitą? Taip, jeigu aš trokštu, kad jis mane mylėtų, atrodo, kad čia tikrai yra mano egoizmas. Bet dar toliau protaujant, galima tą mano tariamąjį egoizmą apginti ir įrodyti, kad tai nėra egoizmas, o altruizmas. Jeigu aš tą asmenį tikrai myliu, jeigu aš jam gera darau, tai būtų negražu, jeigu jis neparodytų jokio dėkingumo. Kadangi savo mylimajame asmenyje aš nenoriu matyti jokios ydos, bet vien tik dorybes, todėl ir liūdžiu, jeigu jis už meilę neatsilygina meile. Juk ir Dievas nori, kad mes Jį mylėtume. Tai nėra egoizmas, bet grynas altruizmas.

Žmogus egoizmą parodo tada, kai jis iš kito laukia to, kas jam nepriklauso, į ką neturi jokios teisės. Jeigu koks nors berniukas išžiūri mergaitę ir nori ją vesti, bet ta mergaitė visiškai apie tai negalvoja, tai dar nereiškia, kad ta mergaitė yra nedėkinga. Ji būtų tikrai nedėkinga tada, jeigu už jo parodytą mandagumą, švelnumą ir nuoširdumą atsilygintų tik šiurkštumu ir storžieviškumu. Jeigu jis yra su ja nuoširdus, tai ir ji turi būti nuoširdi. Jeigu ji mato, kad jis svajuoja apie vedybas, o ji tos intencijos visai neturi, tai nuoširdumas reikalauja nekankinti ir neapgaudinėti to žmogaus, bet koku nors tinkamu būdu parodyti savo nusistatymą ir jam duoti suprasti, kad jiems į vedybas nėra pakeliui, kad jie gali būti geri draugai, bet nieko daugiau. Tai nebus už jo meilę atsilyginta nedėkingumu, bet tikra meile.

Čia ilgiau apsistojome prie meilės nagrinėjimo dėl to, kad norėjome parodyti, ko-

kie jos ryšiai su draugyste. Dabar būtų galima padaryti išvadą, kad tarp meilės ir draugystės didelio skirtumo nėra. Jeigu kalbame apie tikrą draugystę, tai turime pasakyti, kad ji yra ne kas kita, kaip abipusė meilė. Meilė yra dieviška melodija. Visą savo grožį ji pasiekia tada, kai jos balsas nenuskamba tuščiai ir nežusta be aidų tyruose, bet atsimuša į kitą mylinčią širdį, iššaukdama iš jos meilės aidą. Šie du meilės balsai susijungia ir sudaro nuostabią simfoniją. Toji simfonija tai ir yra draugystė.

GĖLĖS IR PIKTŽOLĖS

("Laiškų lietuviams" konkurse IV premiją laimėjęs straipsnis)

GRAŽINA KRIAUCIŪNIENĖ

Kiekvienas asmuo, bandęs auginti gėlių darželį, žino, kiek tai darbo. Gėlės reikia pasodinti arba pasėti tinkamoje žemėje, laistyti, tręšti. Tuo tarpu piktžolės be jokios globos klesti ir gali gėlės nustelbti. Įvairūs pavyzdžiai yra kaip šie augalai — geri pavyzdžiai daug trapesni, reikalingesni puoselėjimo. O vienas blogas pavyzdys gali labai greitai išsiskynyti ir nustelbti gero pavyzdžio įspūdį.

Kiekvienas žmogaus elgesys, kaip augalo sėkla, atsiliepia aplinkai ir duoda vaisių. Taip kaip mokslų lobiai auga nuo kiekvieno indėlio, taip ir kiekvienas pavyzdys palieka savo indėlių aplinkoje.

Vaikai nuo pat mažens mokosi iš kitų pavyzdžio. Naujagimis, dar nesuprasdamas žodžių, jau stipriai reaguoja į aplinkos garsus, vaizdus, žmogaus balsą, nuotaiką. Jeigu ji laikas žmogus yra nervingas, vaikas tai jaučia ir būna neramus, o švelnus balsas jį apramina. Vėliau, matydamas apie jį besisukinėjančius žmones, bando atsistoti ir vaikščioti, nes jam vienam ant žemės rėplioti nuobodu. Vis bando bendrauti su kitais, ieško jų dėmesio. Jei geru elgesiu vaikas dėmesio nesusilaukia, elgsis blogai. Tad tėvai, kurie ignoruoja gerą vaiko elgesį, ta-

čiau baudžia už blogą, puoselėja blogą vaiko elgesį.

Pirmaisiais penkeriais gyvenimo metais būna didžiausias mokymosi pajėgumas. Tada vaikas išmoksta vaikščioti, kalbėti, valgyti, apsirengti, kartais net rašyti ir skaityti. Suaugusiam tai gali atrodyti labai natūralus procesas, į kurį nereikia kreipti per daug dėmesio, tačiau reikia prisiminti, kad vyresnio amžiaus žmogus po smūgio ("stroke") ar paralyžiaus turi daug ilgiau mokytis, praktikuotis, kad vėl išmokytų savarankiškai tvarkytis. Iš dalies tai galima paaiškinti muskulų sutrikimu, bet iš dalies ir silpnėsiu mokymosi pajėgumu. Juk aišku, kad svetimą kalbą daug lengviau išmokti vaikui, negu suaugusiam.

Viena mano draugė pasakojo tokį įvykį. Jos sūnus lankė darželį ir turėjo per du mėnesius išmokti susirišti batus. Ji visą popietį su juo praleido mokydama, tačiau vaikui nesisekė. Jis pradėjo verkti ir kojomis trypti grindis. Tuo metu grįžo namo jos vyras ir, pažiūrėjęs į vaiką, tarė: "Va, elgiasi taip kaip tu, kai kas tau nesiseka". Šis įvykis parodo, kaip anksti vaikas seka kitų pavyzdžiu ir pasisavina jų elgesį.

Vaikai, sekdami tėvų pavyzdžiu, persima ir geru, ir blogu jų elgesiu. Įvairūs tyrimai parodo, kad daugiausia savo vaikus muša tie tėvai, kurie patys vaikystėje buvo mušami. Kai kurie pereina į kitą ekstremą — vaikams būna per daug atlaidūs, juos lėpina, nes nenori būti tokie žiaurūs, kaip yra buvę jų tėvai. Kai kurie blogi pavyzdžiai vaiką negatyviai nuteikia, tai jis jais neskai, pvz. mano vaikai nerūko, nors aš dar vis rūkau, nes jiems dūmai nepatinka, o mokykloje išmoko apie rūkymo kenksmingumą.

Kiekvienas asmuo turi sau priimtino elgesio taisykles, tačiau retas kuris jas visas visada įgyvendina. Vaikams kyla konfliktas, kai, sekdami blogu tėvų pavyzdžiu, už tai būna nubausti. Šis konfliktas, toliau taip su vaiku elgiantis, stiprėja ir ilgainiui išsivysto į visišką nesiskaitymą su kitais ir jais nepasitikėjimą ("sociopathic behavior").

Kiekvienas pavyzdys palieka savo pėdsakus, bet jis palieka neišdildomą įspūdį, jei tai atsitinka *kritišku momentu*. Psichologiniai tyrimai įrodė, kad kiekvieno gyvenime yra tam tikras amžius, kada specifinis pergyvenimas palieka neišdildomą įspūdį, kuris nustelbia *visus* ankstyvesnius tos pačios srities įspūdžius ir *niekad* nebegalima jo ištrinti. Jei pergyvenimas buvo negatyvus, žmogus lieka visam gyvenimui sužalotas. Žodžiu, kas suaugusiam gali nieko nereikšti, vaiką gali labai paveikti, ir kas vaikui gali nepalikti didesnių pėdsakų, vyresniam gali būti atmintinas įvykis.

Viena jaunuolė, baigusi katalikišką mokyklą, po pusmečio nutarė aplankyti savo buvusią auklėtoją vienuolę. Nuvažiavo su draugu. Vienuolė juos labai šalta priėmė. Vyruką, kuris buvo armijos kapitonas, iškamentinėjo, o po to jaunuolės tėvams paskambino, kad jų duktė su negru trankosi. Šis nemandagumas, pagrįstas diskriminacija, jaunuolę labai sukrėtė, nes patyrė, kad vienaip mokoma, kitaip elgiamasi. Vėliau, augindama šeimą, sąmoningai nė vieno savo vaiko neleido į katalikišką mokyklą, nežiūrind to, kad ilgainiui paaiškėjo, jog visa tai buvo tik nesusipratimas.

Tačiau ne tik vyresniųjų elgesys gali asmeni paveikti bei jo gyvenimą pasukti kita kryptimi. Karen Armstrong savo autobiografijoje "Through the narrow gate" pažymi, kada apsisprendė stoti į vienuolyną. Lankydamą katalikišką mergaičių gimnaziją, išgirdo drauges kalbant, kad ji čia neturėtų būti, nes jų tėvai už jos mokslą užmoka. Pasirodo, jos tėvas subankrutavo. Ji padarė išvadą, kad "draugystė gali iširti, nes žmonės vertina tik tai, ką turi, o ne tai, kas esi; tik Dievo meilė yra tobula".

Kartais nereikia nė traumatiško išgyvenimo, užtenka tik vieno komentaro, kad žmogus būtų atstumtas. Savo laiku galvojau apie stojimą į vienuolyną. Kartą apie tai prasitarus, viena vienuolė nusijuokė ir pasakė: "Ko, ko, bet jau tavęs tai tikrai čia nepriimsime". Tai ir pasukau kitu keliu.

Kartais negatyvus kunigo elgesys pastebimas, kai jis nepajėgia susigyventi su savo,

t.y. kunigo, autoritetu arba jį klaidingai suprantą. Tapęs kunigu, nori ar nenori, tampa dvasios vadu. Prie šių grynai sielovados pareigų prisideda ir "šio pasaulio" darbai. Reikia rūpintis parapijos finansais, padėti neturtingiems parapijiečiams, patarti tiems, kurie artėja prie skyrybų, atkreipti dėmesį į valdžios įstatymus, prieštaraujančius Bažnyčios mokslui, o kai kuriems reikia net ir maistą patiems pasigaminti, ir patalpas susitvarkyti. Kuo didesnės pareigos, atsakomybė, tuo didesnis ir autoritetas.

Kaip kartais kunigas klaidingai suprantą savo autoritetą, galima suprasti iš šio įvykio. Vienoje vasaros stovykloje kapelionas, gavęs iš pasauliečių tam tikrų patarimų ir nurodymų vaikų liturgijai, atsisakė juos priimti sakydamas: "Tai ar jūs mane mokysite, kaip būti kunigu?" Manė, kad nukentęs jo autoritetas, jeigu tuos patarimus priims.

Tačiau teko sutikti ir tokių kunigų, kurie puikiausiai bendradarbiauja su pasauliečiais, mokydami vaikus tikėjimo tiesų pažinimo. Mūsų parapijoje klebonas ir vikaras puikiai organizuoja pamaldas vaikams suprantama kalba ir pavyzdžiais. Patys vaikai dalyvauja liturgijoje, skaitydami lekcijas bei kitas maldas. Per pamokslą kunigas su vaikais kalba, juos klausinėja, kol pagauna visų dėmesį. Tada trumpai paaiškina dienos evangeliją.

Lietuviai ruošia įvairias stovyklas, seminarus, jaunimo sąskrydžius. Skaitant šių įvykių aprašymus, į akis krinta vis pasikartojęs kun. A. Saulaičio vardas. Aišku, kad jis puikiai moka su vaikais bendrauti ir juos mokyti Dievo pažinimo jiems suprantamu būdu. Žinoma, ne visi pajėgia puikiai su vaikais bendrauti, bet tai nepateisina visiško nenoro net susipažinti su Bažnyčios nuostatais, pritaikytais vaikams ir jaunimui.

Didžiausią autoritetą įsigyja tie kunigai, kurie nebijo savo žmogiškų silpnybių, t.y. nebando jų užtušuoti, bet nuolankiai priima. Vaikystėje buvau įpratus į kunigus žiūrėti kaip į antžmogiškus. Atmenu, kartą teko patirti, kad ir kunigas nėra šimtu procentų tobulas. Buvau berods 11 metų, kai į mūsų

parapiją atvyko trumpai viešnagai a.a. kan. Kapočius. Sekmadienį po Mišių turėjo pas mus užsukti pietų, tad visi vaikai dalyvavome sumoje. Bažnyčia pilna žmonių, choras gražiai gieda. Kanauninkas pradėjo giedoti "Pater noster... adveniant regnum Tuum..." ir giesmė nutrūko. Žiūriu — jis greit varto mišiolą, ieškodamas tolimesnių žodžių. Suradęs tinkamą puslapį, baigė giesmę. Mišioms pasibaigus, mes pasišokinėdami bėgome namo tėvams pranešti, kad kanauninkas užmiršo "Tėve mūsų". Tėvai mums griežtai įsakė elgtis santūriai, kai svečias atvyks. Taip ir stengėmės, tačiau iš mūsų akių jam buvo aišku, ką mes galvojame, tad šyptelėjęs tarė: "Matote, nors maldą ir atmintinai moki, ir tūkstančius kartų esi ją kartojęs, bet vis gali pamiršti". Man tai buvo atmintina pamoka iš mažmožių nedaryti gyvenimo tragedijos.

Kunigai kartais žmones užgauna ar piktina, kai negali atskirti įstatymo *raidės* nuo įstatymo *dvasios*. Štai mažas pavyzdėlis. Viena senutė sirgo ir per gavėnią griežtai laikėsi nustatyto pasninko bei abstinencijos. Gydytojas ir giminės rūpinosi, kad ji per mažai valgo, sveikata silpnėja, gal greitai reikės per venas maitinti, o atvykęs kunigas ją pagyrė už tokį kruopštumą ir palinkėjo toliau laikytis pasninko. Tik gydytojui ir giminėms jį gerai išbarus, kunigas patarė senutei daugiau valgyti.

Panašūs nesusipratimai kartais pasitaiko per uždaras rekolekcijas, kai visi bando laikytis tylos. Vienoms uždaroms rekolekcijoms, kuriose teko dalyvauti, vadovavo kunigas jėzuitas. Nors buvo išlaikyta rekolekcijų tyla, tačiau prie stalo kunigas su rekolektantėm įdomiai pakalbėdavo tinkama tema. Visoms buvo malonu, kai kunigas kartu valgydavo. Po metų teko dalyvauti kitoje rekolekcijoje, kurias vedė kitas kunigas jėzuitas. Prie stalo man užklausus paaiškinti vieną jo pamokslą sakinį, jis šaltai pasižiūrėjo ir pasakė: "Bet juk jos (kitos rekolektantės) manys, kad mes kalbamės". Ir tikrai per visas rekolekcijas viešpatavo tyla — mirtina ir slegianti. Po to uždaroje rekolekcijoje nesu daugiau buvusi.

Šie keli pavyzdžiai gali atrodyti smulkmenos, bet iš smulkmenų susideda gyvenimas.

Bandant susigyventi su turimu autoritetu, kaip dvasiškiams, taip ir pasauliečiams lengva nukrypti nuo "meilės jėgos" (power of love) į "jėgos meilę" (love of power). Šio šimtmečio "meilės jėgos" geriausiai žinomas pavyzdys yra Motina Teresė iš Kalkutos. Ji pradėjo savo darbą, bandydama padėti vargšams, kad jie galėtų mirti su priderama pagarba, t.y. švarioj lovoj, o ne purvinoj gatvėj. Šios artimo meilės veda, atsiradus talkai, praplėtė savo darbą, steigdama našlaitynus, mokyklas. Visame jos gyvenime atsispindi ne tik artimo meilė, bet ir Dievo meilė bei visiškas Jam atsidavimas. Tačiau kartais žmogus, meilės jėgos vadovaujamas, nepastebi, kaip ši meilė po truputį kinta, ir jis pamyla pačią jėgą, kitų žmonių visišką kontroliavimą. Susipažinus su Jim Jones biografija, aišku, kad ir jis savo misiją pradėjo, bandydamas padėti vargšams, ieškodamas jiems rojus. Tačiau kokie rezultatai? Ilgainiui, savo autoritetu sužavėtas, jėgą panaudojo įrodymui, kokią kontrolę turi, įtikindamas bei priversdamas visus savo pasekėjus nusižudyti.

Autoriteto piktnaudojimas randamas visur, nors ir nepasiekia tokio ekstremo. Dažniau sutinkama "pusiaukelio" pavyzdžių. Prezidentas Niksonas savo autoritetą piktnaudoko, prasilenkdamas su valdžios įstatymais. Jam buvo svarbiau vėl būti per rinktam prezidentu, negu laikytis įstatymų, kuriuos per savo inauguraciją priesiekė remti. Kai kuriems dvasiškiams nepatiko nauja šv. Mišių liturgija, tad atnašavo Mišias sena tvarka, nors popiežiaus buvo perspėti to nedaryti. Tėvų tarpe taip pat galima pastebėti autoriteto piktnaudojimą, kai per daug savo vaikus kontroliuoja, ne tiek iš reikalo, kiek iš noro parodyti, kas yra "bosas".

Konfliktas su savu autoritetu labiausiai išryškėja, kai kunigas užmiršta, kad jis yra paskirtas būti "Dievo tarnų tarnu". Mat, nepuoselėjant nuolankumo, autoritetas atsi-

šviečia puikybės arba su kitais nesiskaitymu, kuris žmogų atstumia arba papiktina. Manau, tokių pavyzdžių visi apščiai žino, tad paminėsiu tik du. Mūsų sūnui gimus, klebonas pasisiūlė vaikutį namie pakrikštyti. Susitarėm, kad jam paskambinsiu, sužinojus, kada krikšto tėvai galės atvykti, greičiausiai per šventes. Taip pasitaikė, kad per šventes negalėjo atvykti, ir tarėmės toliau. Klebonas, sulaukęs švenčių, paskambino, mus išbarė ir pasakė, kad vaiką atvežtume į bažnyčią, iš anksto susitarę. Į namus jis neatvyks. Man šis elgesys buvo labai nesuprantamas, nes juk galutinai nebuvome susitarę, o dar ir sveikata nebuvo atsigavus. Vaiką pakrikštijome kitoje parapijoje.

O štai kito klebono pavyzdys. Atsikrausčius į St. Louis miestą, paskambinau lietuviui klebonui, ar galėtų mane išklausti išpažinties kitu metu, negu kad nustatyta, nes tada vyras būna universitete. Mat mažai laiko buvo likę prieš važiuojant į ligoninę gimdyti. Klebonas maloniai su manimi pakalbėjo ir pasiūlė atvykti sekmadienį maždaug pusvalandžiu prieš Mišias. Mums atvykus, klebonas nuėjo į klausyklą, o čia pat tuoj susirikiavo bent tuzinas kitų žmonių. Kol visus išklausė, Mišios gerokai susivėlavo, nes toj parapijoj jis buvo vienintelis kunigas. To aš nežinojau. Po Mišių bandžiau jam padėkoti ir atsiprašyti, kad taip sutrukdyčiau, bet jis tik ranka numojo ir pakeitė temą, klausdamas, kaip mums čia sekasi, kaip vyrai studijos ir t.t. Po keleto metų šis klebonas buvo paskirtas Vakarų Europos lietuvių vyskupu.

Kunigas, kuris nėra žmonėms prieinamas, juos gali atstumti. Prieinamumo atžvilgiu, didžiausias šio šimtmečio kontrastas matomas tarp dviejų popiežių: Pijaus XII ir Jono XXIII. Pijus XII, aristokratų kilmės, palaikė tuometinį popiežiaus elgesio ritualą. Jis kasdieniniam žmogui nebuvo prieinamas. Kai sode vaikščiodavo, darbininkai turėdavo iš ten pasišalinti. Prieš popiežių visi turėdavo priklaupti. Tiek buvo įpratę tai daryti, jog buvo sakoma, kad net telefonu su popiežium kalbėdami priklaupt-

davo (Lawrence Elliott, "I will be called John—a biography of pope John XXIII").

Kardinolas Angelo Roncalli, žemdirbių kilmės, tapęs popiežium Jonu XXIII, nuo pat pirmos dienos naikino tuščią ritualą. Pasikvietęs grafą Giuseppe della Torre, "L'Osservatore Romano" vyr. redaktorių, paprašė, kad, cituodamas popiežių, suprastintų kalbą, nes XX amžiuje reikia laikytis ir stiliaus, kuris šiam amžiui tinka. Sužinojęs, kad popiežius turi vienas valgyti, tai vykdė, tačiau jautėsi lyg "nubaustas klierikas". Neradęs Šv. Rašte nieko, kas remtų šį paprotį, porą kartų per savaitę pasikviesdavo prie stalo svečių. Įsakė visiems prieš jį neklūpčioti, keliaudavo be policijos apsaugos po Romos miestą, bandė aplankyti visas miesto parapijas. Sužinojęs, kad, jam sode vaikstant, visi turi iš ten pranykti, paklausė kodėl. Sužinojęs, kad turistai gali jį ten pamatyti, atsakė: "Aš prižadu sao elgesiu jų nepapiktinti. Taip "bevedindamas" Vatikano koridorius, nestebėtina, kad nutarė "pavėdinti" ir Bažnyčią, sušaukdamas II Vatikano susirinkimą. Susumuojant jo gyvenimą, galima tai išreikšti jo paties žodžiais, tartais vienam prelatui: "Mano mielas, kai amžinybėje susitiksi su Kristumi, Jis tavęs neklaus, kaip sugyvenai su Romos kurija, bet paklaus, kiek sielų išgelbėjai" (ten pat).

Šiuos popiežiaus žodžius platesniu mastu galima pritaikinti visiems. Kadangi pavyzdys kartais turi nenumatomas pasekmes, reikia visada prisiminti, kad kiekvienas esame atsakingas už savo elgesį, kiek tai kitiems padarys teigiamos įtakos, ar papiktins. Kadangi vienus patrauks vieno pavyzdys, kitus kitoks, yra labai svarbu vengti elgesio, nesutampančio su tobuliausio Mokytojo Kristaus pavyzdžiu.

Mūsų visų pavyzdžiai yra lyg visokeriopai augalai Viešpaties darželyje, tad retkarčiais turime save "apsiravėti", kad nei sau, nei kitiems nenustelbtumėm tos Amžinosios Šviesos.

• Italijoje gegužės 8-9 d. buvo Romoje susirinkę per 10.000 jaunimo, katalikų akcijos narių, apsigyventi priemonių kaip išsaugoti taiką.

ATSIRIŠĘS AJOLO MAIŠAS

ANICETAS TAMOŠAITIS, S.J.

Kaip graikų Odisėjas, keliaujame per gyvenimą į savo tėviškę. Ir mes, kaip jis, sutinkame kliūčių, netgi paspėstų pinklių. Į vieną kliūtį jau pažvelgėme loto valgytojų saloje. Dabar eisime prie kitos. Po kiek laiko vėl priplaukė salą. Paėmęs su savimi būrį vyrų ir dovanų, Odisėjas nuėjo pažiūrėti, kokių ten gyvenama žmonių. Kiek paėję, pamatė didžiulę olą. Žiūri — joje pridėta daugybė sūrių, pasienyje stovi pilni kibirai pieno ir kitokių gėrybių. Toje saloje gyventa milžinų kiklopų. Graikams besistebint, tik šliapu šliapu bepareinąs pats olos savininkas — vienakis milžinas, pargindamas namo savo bandą. Buvo daugiau panašus ne į žmogų, o medžiais ir krūmais apaugusią grubią uolą. Angą užrito didele akmeniu — tokiu, kad nebūtų galėję pajudinti nė dvidešimt pakinkytų jaučių. Pamelžęs savo avis ir ožkas, ėmė gamintis vakarienę. Tada pamatė svečius. Pastvėręs du, tėškė į olos grindinį. Paskui, supjaustęs ir išsiviręs, su pasigardžiovimu suvalgė, nepalikdamas net nučiulptų kaulų. Rytą atsikėlęs, vėl suėdė kitus du pusryčiams ir išsivarė į ganyklą savo bandą. O kad svečiai nepabėgtų, ant angos užrito tą patį didžiulį akmenį. Taip būtų visi žuvę, jei jiems nebūtų atėjusi gera mintis. Kai milžinas vakare parginė bandą ir vėl du surijo vakarienei, Odisėjas iš savo atsineštų dovanų davė jam atsigerti vyno. Jo veikiamas, kiklopas kietai užmigo. Tada graikai, pačiupe iš laivo liepsnojantį smailų baslį, išdūrė juo savo baisiojo šeimininko vienintelę akį. Paskui, palindę po aviniais, kad apakęs milžinas jų neužgriebtų, leisdamas į ganyklą bandą, išnešė savo kudašių.

Šiame nuotykyje matome kitą savo pačių gyvenimo kelionės tiesą. Tamsos galybė, tartum koks milžinas kiklopas, stengiasi uždaryti kuo daugiau žmonių į savo gyvenamą urvą, kur nėra nei pasigailėjimo, nei vilties išeiti. Bet plačiau prie šios tiesos čia apsistoti nebūtų tikslinga, nes apie piktąsias

dvasias ir jų buvimą jau kalbėta per kelis šių metų *Laiškų* numerius. Dera su Odisėjo vyrais tęsti kelionę toliau.

Ištrūkę iš Kiklopo olos, graikai laimingai plaukė namo. Vienas svetingas karalius dar jiems įteikė labai naudingą dovaną. Tas karalius vadinosi Ajolas. Jam dievai buvo pavedę valdyti vėjus. Kad netrukdytų keliauti, tuos visus vėjus sugaudė, sukišo į jaučio odos maišą ir užrišęs atidavė Odisėjui. Paliko pūsti tik zefyrą, kuris graikus švelniai, bet sparčiai nešė į tėviškės pusę. Jau matė iš tolo gimtuosius krantus. Tik čia įvyko nelaimė. Kareiviai galvojo, kad maiše Odisėjas vežasi kokių brangenybių. Jam miegant, maišą atrišo pažiūrėti. Vėjai šūst išlakstė ir kaukdami vėl nudangino laivus toli nuo gimtinės. Kai, audrų plakama, jūra liovėsi šelus, pamatė vėl atsiradę, kur buvo prieš tai — netoli Ajolo salos. Ką daryti? Odisėjas nuėjo pas svetingąjį karalių iš naujo prašyti pagalbos. Išgirdęs, kas atsitiko su duotąja dovana, vėjų valdovas jį rūščiai pavarė šalin.

Mums irgi visokie vėjai neleidžia plaukti tiesia kryptimi į tikslą, dažnai gainiodami šen ir ten. Tokie priešingi vėjai yra žmogaus blogi įpročiai. Įprotis — galinga jėga. Ne veltui sakoma, kad jis darosi antrąją prigimtį. Tai ryšku, žvelgiant tiek į gerus įpročius, tiek į blogus. Ką matome, kai žmogus dar nėra pratęs dirbti kokio nors darbo? Įrankis neklauso, krinta iš rankų, nepataiko, kreivoja. Pats dirbėjas varvina prakaitą, netikras, įtemptomis ir drebančiomis kinkomis, ypač jei šalia stovi ir stebi kiti. O kai įpratęs, visa plaukia kaip per sviestą, net miela žiūrėti.

Tai regime visur, ar imsime sportą, ar muziką, ar meną, ar bet kurį kitą darbą, atliekamą tiek ranka, tiek mašina. Tokia didelė įpročio jėga — gero įpročio. Geras įprotis taip veikia ne tik darbo srityje, bet ir doros. Tačiau lygiai taip pat, tik atbulai, veikia blogas. Kaip geras įprotis — didelė paspartis, taip blogas yra kliūtis. Geras galingai neša pirmyn, blogas — nuolat krepia nuo kelio šalin. Žmogus pasiryžta žengti geru taku, bet blogas įprotis ką nors dary-

ti, žiūrėk, jau vėl nuvedęs į šunkelius, į balą, ne į tą pusę, kur nori važiuoti, o į priešingą.

Ajolas sukišo priešingus vėjus į maišą ir paliko pūsti tik zefyrą, kuris graikus švelniai, bet sparčiai nešė į tikslą. Taip ir mes turime elgtis su savo įpročiais: blogus šalinti, o gerus palikti ir puoselėti. Šie švelniai ir sparčiai neš į tikslą. Apie tai galima būtų kalbėti plačiai ir naudingai, bet nėra daug vietos. Tad sustokime tik prie vieno dalyko: jog turime saugotis, kad mūsų blogi įpročiai, kai jais nusikratome, tartum sukišame į maišą ir užrišame, vėl iš jo neišlėktų, nes tai didelė nelaimė.

Vienoje evangelijos vietoje skaitome: "Netyroji dvasia, išėjusi iš žmogaus, klaidžioja bevandenėse vietose, ieškodama poilsio, ir neranda. Tada ji sako: 'Grįšiu į savo namus, iš kur išėjau'. Sugrįžusi randa juos iššluotus ir išpuoštus. Tada eina, pasiima kitas septynias dvasias, piktesnes už save, ir įėjusios jos ten apsigyvena. Ir paskui tam žmogui darosi blogiau, negu pirma" (Mt 12,43—45; Lk 11,24—25). Tai Kristaus žodžiai. Kas su netyrąja dvasia, tas ir su blogu įpročiu: jei, kartą atsikratytas, vėl ima žmogui viešpatauti, tokio asmens padėtis darosi blogesnė, negu buvo prieš įprotį metant. Palyginimas su blogio dvasia juo labiau pagrįstas, kad blogas įprotis jai svarbiausia ir tarnauja. Į Dievo karalystę jis žmogaus tikrai neveda; tempia į velnio.

Panašiai, ir gana stipriais žodžiais, kalba savo laiške apie atkritusius apaštalas Petras: "Jeigu, ištrūkę iš pasaulio purvyno Viešpaties ir Gelbėtojo Jėzaus Kristaus pažinimu, jie ir vėl jame susipainioję pralaimi, tai jiems paskui darosi blogiau, negu pirma. Jiems būtų buvę geriau iš viso nepažinti teismo kelio, negu, jį pažinus, nusigręžti nuo jiems duoto šventojo įsakymo. Jiems yra nutikę, kaip teisingai sako patarlė: 'Šuo sugrįžo prie savo vėmalų', ir: 'Išmaudyta kiaulė vėl voliojasi purvynė'" (2 Pt 2,20—22).

Šie žodžiai labai teisingi. Nuo kartą atsikratyto, bet vėliau vėl užvaldžiusio blogo įpročio pabėgti jau daug sunkiau — ir dėl savęs, ir dėl kitų. Viena, sunkiau dėl savęs,

nes tai labai smukdo dvasią. Joje, it juodi varnai, ima suktis gūžtas ir krankti tamšios mintys, psichologiškai labai pagrįstos. Tiek pavažiauta pirmyn, ir štai po tiek darbo vėl nuslysta atgal. Tai pakerta ryžto sparnus. O ryžtas žmogui didžiai svarbus. Italų rašytojas Petrarka pagrįstai sako: "Kai griūva ryžtas, tai dar blogiau, nei griūtu mūrai". O čia su ryžtu taip ir įvyksta. Atkrytis gena į nusiminimą, apatiją, norą į visą moti ranka. Tokiu būdu blogas įprotis, it vampyras, dar giliau suleidžia į žmogų savo nagus. Aišku, kad, patekus į tokią dvasios padėtį, prie to blogo įpročio dažnai prisijungia ir kiti. Visai kaip evangelijoje, kur netyroji dvasia, grįždama į žmogų, pasiima dar kitas septynias, netgi piktesnes.

Bet nuo kartą atsikratyto, vėliau vėl užvaldžiusio įpročio daug sunkiau pabėgti ir dėl kitų. Antrąkart pas Ajolą nuėjęs pagalbos, Odisėjas jos nebegavo; buvo rūsčiai pavarytas šalin. Tai neblogai vaizduoja, ką į blogą įprotį atkritęs asmuo patiria iš kitų. Ar daug kas tokiu patikės? Ar vertins duodamą garbės žodį, kai pats jiems savo veiksmu parodė, jog yra silpnavalis? Ar paves ką atsakingą? Ir už tokį elgesį kitų negalima peikti. Atvirkščiai, jie net girtini, kad vadovaujasi gera taisykle: atsarga gėdos nedaro. Toji taisyklė išmintingai diktuoja pavesti reikalus tokiems, kurie rodo patvarą ir patikimumą, o ne tokiam, kuris atkryčiu demonstruoja savo nepastovumą.

Vaikų knygelėje vysk. Valančius pasakoja apie Mikę melagėlį. Ganydamas gyvulius, kartą tyčia ėmė šaukti, jog į bandą įsukęs vilkas. Artojai, metę žambius, išsilaužė pagalius ir atskubėjo gelbėti. Bet atbėgę pamatė esą prigauti. Po kiek laiko vilkas iš tiesų įsisuko į bandą. Mikė šaukė pagalbos, bet gelbėti niekas nebebėgo, nes dėl ano karto juo nebepasitikėjo. Toks žmonių elgesys visiškai suprantamas. Kaltintini ne jie, o Mikė; ne Ajolas, o graikai; ne kiti, o pats į blogą įprotį atkritęs asmuo.

Tą atkrytį pavadinome didele nelaime. Istorija su Ajolo vėjais ją gerai vaizduoja. Odisėjo vyrai, zefyro atnešti, jau matė tėviškės krantus. Bet neatsargiai išleisti vėjai

visą kelionę pavertė niekais, vėl nudangindami į tolimas marias. Viešpats Kristus mums liepė būti tobuliems, kaip tobulas mūsų dangiškasis Tėvas. Atsikratęs blogais įpročiais, žmogus gerųjų priartinamas prie savo tėviškės — to tobulumo, kuris joje viešpatauja. Atkritęs į bloguosius, jų vėl nunešamas tolyn, dargi skurdžiau sumenkėjęs, kaip sakėme, ir savo paties, ir kitų akys. Kelionė vėl ilga, tik dabar dar to dvigubo sumenkėjimo slegiama.

Iš to, ką matėme, vertėtų pasidaryti tokią išvadą: pavyko blogu įpročiu nusikratyti, mūsų vaizdu, ikišti jį į maišą — laikyk gerai užrišęs, kad nereikėtų, kaip Odisėjo vyrams, iš kartaus gailėsio krimstis pirštų. Bet ką daryti, jei — nelaimei — tas maišas atsiriša ir iš jo pasprūdes blogas įprotis mus vėl užvaldo? Į tai kaip tik liko žvilgterti. Atsakymą, ką tokiu atveju daryti, galime paimti iš Odisėjo vyrų. Ką gi jie darė, kai iš maišo išleisti vėjai vėl nudangino toli nuo gimtinės krantų į marių tolumas? Iš naujo plaukė tėviškės link, skausmingai, bet naudingai pasimokę. Toks kelias nubrėžtas ir į blogą įprotį atkritusiam žmogui: turi iš naujo stengtis pakilti.

Nusiminimas dėl atkryčio slegia. Tai aišku. Kartais jis taip užsmaugia valią ir jėgas, kad norisi beviltiškai numoti ranka į tėviškę ir tikslą. Bet būtina nepamiršti, kad, taip elgiantis, bus dar didesnis nusiminimas, kai reikės stoti prieš Teisėją, kuris dabar savo pagalbos niekada neatsako net žemai puolusiam ir giliai iklimpusiam, kol jame tebešvyti bent kibirkštėlė pasitikėjimo. Pats Atpirkėjas sakė neužgesysiąs gruzdančio dagčio, bet jį pataisysiąs, kad iš naujo sutviskėtų šviesa; tvirtino nenulaušiąs sutrintos nendrės, bet ją pakelsiąs, kad vėl stieptųsi aukštyn (Mt 12,20).

Toks nusiminimo ir bejėgiškumo slegiamas asmuo į gruzdantį dagtį ir sutrintą nendrę tikrai panašus. Bet kol jame teberusena, nors ir menka liepsnelė vilties, tebe glūdi, nors ir skurdus, pluoštelis ryžto, Dievas stovi šalia su savo įstabia atstatymo galia. Toks asmuo taip pat turėtų prisiminti vienus Kristaus žodžius ir žiūrėti į juos,

kaip pasakytus sau. Tie žodžiai štai kokie. Paskutinės vakarienės metu, išpranašavęs Petro puolimą, Jėzus jam tarė: "Pakilęs stiprink brolius!" (Lk 22,31). Į blogą įprotį vėl puolusio žmogaus laukia uždavinys, misija — stiprinti į panašią nelaimę patekusius savo brolius, parodyti pavyzdžiu, jog galima pakilti, apsigręžti, išsivaduoti net iš kalbėto vampyro replių ir vėl džiugiai kvėpuoti gaiviu tėviškės oru.

Pridėkime dar vieną: jog rimtas darbas vaduojant save iš slydžio atstato kitų žmonių pasitikėjimą. Ir ne tik atstato, bet dažnai netgi padidina. Žmonės mato, kad dėl klaidos dabar yra pasimokęs atsargumo. Dėl savo puolio nebešoks tuojau smerkti kito. Jiems taip pat parodė, — ir tai bene svarbiausia, — su kokia ištverme ir uolumu dabar geba darbuotis ir nugalėti kliūtis. Toks, trumpai, yra kelias eiti, blogam įpročiui iš maišo pabėgus ir nudanginus atgal: iš naujo sukti laivą į tikslą. Tai vienintelis, vertas ir garbingas kelias, dažnu atveju vedantis į aukštumas, kurios be to puolio gal nebūtų pasiektos.

Kadangi įpročiai vaidina tokią svarbią rolę žmogaus gyvenime, tampa tiesiog jo antrąja prigimtimi. Palyginti ilgakai likome mąstydami prie Ajolo vėjų maišo, tai verčia tolimesnius Odisėjo nuotykius kelti į kitą *Laiškų* numerį.

VISIEMS — VISKUO

CHIARA LUBICH

"Silpniesiems pasidariau silpnas, kad laimėčiau silpnuosius. Visiems tapau viskuo, kad vienaip ar kitaip bent kai kuriuos išgelbėčiau" (1 Kor 9,22).

Apaštalas Paulius savo nepaprastoje misijoje elgėsi ypatingu būdu: jis stengėsi būti visiems viskuo. Jis norėjo visus suprasti, kiekvieno galvojimą išvelgti. Su žydais jis norėjo būti žydu, su tais, kurie neturėjo Dievo apreikšto tikėjimo, kaip toksai, kuris neturi įstatymo. Žydu tarpe jis laikėsi jų papročių kiekvieną kartą, kai reikėdavo šalinti kliūtis, raminti sielas. Apaštalaudamas

graikų ir romėnų pasauly, pasisavindavo jų kultūrą ir gyvenimo būdą.

Bet gal bus įdomu, kas buvo tie "silpnieji"? Tai krikščionys, turėjusieji trapią sąžinę, menkai pažinoję įvairius dalykus, kurie greitai piktindavosi. Taip galėjo atsitikti ir tame stabams paaukotos mėsos reikale. Galima buvo tokią mėsą krikščioniui valgyti, ar ne?

Paulius žinojo, kad yra tiktai vienas Dievas, o stabas nėra Dievas. Taigi stabams paaukota mėsa tos reikšmės jam neturėjo, kokią ji turėjo stambeldžiams. Tačiau silpnieji, neišsilavinę ir savaip galvojantieji galėjo šiuo klausimu nesiorientuoti. Todėl Paulius prisitaikė prie jų supratimo ir silpnumo, nenorėdamas drumsti ramybės tų, kurie manė, kad stabams paaukotos mėsos negalima valgyti.

Bet kas skatino Paulių taip elgtis? Jis matė plačią ir didingą laisvę, kurios horizontus atskleidžia Kristaus Evangelija. Tai laisvė, vaduojanti iš nuodėmės, mirties, šėtono valdžios. Tai laisvė, kuri neleidžia atsiriboti tautoms, klasėms ir lytims, kuri neleidžia bet kokia forma dominuoti kitiems, kuri saugo nuo "švento" neliečiamo maisto bei papročio klaidos ir t.t. Paulius pats ta laisve gyveno ir ją nešė kartu su Evangelija savo įkurtoms bendruomenėms.

Ir dėl tos krikščioniškos laisvės, kurią jis skelbė, Paulius matė reikalą ar įsipareigojimą tapti tarnu kiekvieno: brolio, sesers, kiekvieno artimo. Jisai suprato šią esminę pareigą, sekdamas Kristaus pavyzdžiu, kurs leido save nukryžiuoti, norėdamas pasiekti kiekieną asmenį ir tapti kiekvieno tarnu.

Dievas įsikūnydamas tapo artimu kiekvienam žmogui, o mirdamas ant kryžiaus, prisiėmė mūsų nuodėmes, silpnybes, kentėjimus, sielvartus, tamusmą, apsilėidimus ir visas naštas. Ir Paulius norėjo taip gyventi.

O kokių būdu galime mes panašiai gyventi? Žinai, kad tavo gyvenimo ir kiekvienos dienos tikslas yra pasiekti Dievą — ir ne vienam, bet kartu su broliais ir seserimis. Ir tave, krikščioni, taip pat pasiekia Dievo šaukimas, panašus į Pauliaus. Ir tu, kaip tas

apaštalas, turi gelbėti bet kurį asmenį bet kokia kaina. Kuriuo būdu? Turi būti viena su kiekvienu artimu. Sutinki jaunuolių ir suaugusių. Jų tarpe yra atsilikusių ir išsilavinusių, turtingų ir vargšų, vyrų ir moterų, tautiečių ir kitataučių. Vieni jų darbo dienomis yra arti tavęs, kitus sutinki gatvėse, su kai kuriais kalbi telefonu, kitiems ką nors dirbi. Turi mylėti visus. Tačiau silpnuosius pirmoje vietoje. Su silpnais būk silpnas, kad laimėtum silpnuosius. Kreipk dėmesį į silpnatikius, indiferentus, nutolusius, bedievius, tikėjimą juodinančius. Jei būsi viena su jais, net ir jų "silpnybėse", patirsi Pauliaus apaštalavimo būdo veiksmingumą ir juos laimėsi.

Gal kurių nors žmonos ar vyrai nemėgsta Bažnyčios ir valandų valandas žiūri televizijos? Geriau palaikyti tokių kompaniją kiek galima ir kaip galima, domintis tuo, ką jie mėgsta. Gal tavo sūnus padarė sportą savo gyvenimo centru iki tiek, kad jau nebesidomi nieku kitu ir net maldos neatsimena? Tai pradėk domėtis sportu ir tu pats. O gal turi draugų, mėgstančių keliones, skaitymą ar studijavimą ir yra paleidę vėjais visus religinius principus? Bandyk juos suprasti, išvelgdamas, ką jie laiko svarbesniu dalyku ir ko yra reikalingi. Jei gali, padėk jiems surasti tai, ko jie siekia. Būk viena su visais, kiek tik galima, išskyrus nuodėmę. Jei kas atrodytų nuodėminga, nustok bendravęs. Tada matysi, kad tavo pastangos ir laikas būti viena su artimu nėra prarasta, bet laimėta.

Vieną dieną — gal ne taip jau tolimą — jie panorės žinoti, kas tave domina. Tada su dėkingumu jie atras, garbins ir mylės Dievą, kuris buvo tavo krikščioniško gyvenimo įkvėpėjas.

Iš italų kalbos išvertė
kun. Antanas Sabas

• Romoje sukurta Lenkijos bičiulių draugija nuo 1931 m. gruodžio 13 d. iki š.m. balandžio pabaigai pasiuntė į Lenkiją 87 didelius sunkvežimius su maistu, vaistais ir kitokiomis gėrybėmis. Ši draugija iki šių metų pabaigos numato siųsti į Lenkiją vidutiniškai po 6 sunkvežimius kas savaitę.

KUNIGAS MANO TIKĖJIMO RAIDOJE

P. SALANTAS

Esu gimęs kaime, ūkininko šeimoje. Mano tėvų šeima buvo katalikiška. Kiekvieną sekmadienį važiuodavo ar eidavo šv. Mišių. Tačiau einant mokslus, jau nuo 12 metų amžiaus teko gyventi ne šeimoje, bet svetur. Tik vasaros, Kalėdų ir Velykų atostogų metu gyvendavau tarp savųjų. Užtat kunigo įtakai reikštis mano gyvenime buvo daug vietos.

Pirmas atmintyje geriau išlikęs įspūdis yra iš mano pirmosios Komunijos dienų. Kunigas labai gražiai laikė šv. Mišias. Pranciškonas tėvas Jeronimas Pečkaitis pasakė pamokslą, pilną švelnios meilės Kristui, skatinantį ir mus taip mylėti V. Jėzų. Veikė ir jo kilni, maloni kunigiška asmenybė. Mirė jis jaunas, žmonių šventu laikomas. Daug tikinčiųjų lankydavo jo kapą ir apdėdavo jį gyvų gėlių puokštėmis.

Geri įspūdžiai liko ir iš progimnazijos laikų. Jos direktorius ir kapelionas kun. Petras Rukšys sakydavo neilgus pamokslus, pasižyminčius moksliskumu ir gyva tikėjimo dvasia.

Išsikėlus mokytis į tolimą miestą, mano tikėjimas kažkaip pasidarė šaltokas, nebeatrauklus. Galbūt dėl to, kad mokslo draugai, su kuriais gyvenau bute, mažai praktikavo savo tikėjimą. Jie buvo vyresni už mane, mėgo pasilinksminti, užti. Teko prisiklausyti priekaištų Katalikų Bažnyčiai ir kunigams dėl neskaistumo, veidmainiavimo, gobšumo... Tikėjimą tik tik prilaikė gana geros tikybos pamokos ir mokinių Mišios su neblogais pamokslais.

Tada turėjau persikelti gyventi į kitą butą. Taip arčiau susipažinau su kitais moksleiviais. Jie patraukė mane į ateitininkus. Dalyvavau jų susirinkimuose, susipažinau arčiau su kunigais. Įdomios buvo jų konferencijėlės ir prakalbos.

Gavėnios metu kapelionas kun. Tadas Budraitis organizuodavo sekmadienių pavariais "Graudžius verksmus". Didelė bažnyčia pilna miestiečių, inteligentų, mokinių.

Stiprūs, išpūdingi paties kun. Budraičio ar kitų pamokslai apie Kristaus kančią, apie nuodėmę ar mirtį; jam diriguojant, galin-
gai jautriai giedamos giesmės — visa tai vėl sustiprino mano tikėjimą.

Jį labai gaivino ėjimas į kapucinų veda-
mą Liurdo koplyčią gegužinių pamaldų. Taip pat padėjo įvairūs pamokymai per iš-
pažintis.

Iš vieno ateitininko, kapucinų gimnazi-
jos mokytojo, gauta pasiskaityti kun. Meš-
lerio knyga "Dieviškasis Išganytojas", pra-
dėtas skaityti moksleivių ateitininkų žurna-
las "Ateitis" ir dalyvavimas slaptuose ateit-
nininkų susirinkimuose su kunigo prakalba
ar be jos, tačiau visada jo kunigiškoje, tė-
viškoje globoje nušvietė man *katalikiškąjį*
tikėjimą esantį gyvą ir veiklų; keliantį ir
jungiantį žmones į vieną didžiulę, mielą,
brolišką Dievo vaikų šeimą.

Tas tikinčiųjų bendruomenės — Katal.
bažnyčios supratimas, kaip *didelės brolių*
sesių šeimos, liko man visam gyvenimui. Jis
kėlė, ramino, džiugino ir davė progų asme-
niškai reikštis, besibaldant po įvairias pa-
saulio šalis, gyvenant tarp įvairių tautų
žmonių, būnant pabėgėliuose Vokietijoje,
dirbant kituose kraštuose. Tą pilną katali-
kiškąjį tikėjimą man vis rodė ir moksleivių
rekolekcijos, dažniausiai tėvų jėzuitų veda-
mos.

Vėliau teko man pačiam pažinti ir dar
labiau iš kitų prisiklausyti įvairių blogų da-
lykų apie kunigus; apie jų intymų bendra-
vimą su davatkomis, mergaitėmis ir ponio-
mis; apie klebonų didelį pasinėšimą į tur-
tą ir pan. Kartais tai buvo anekdotai, kar-
tais įdomios pasiklausyti kalbos, o kartais
užmetimai, priekaištai kunigams, Katalikų
Bažnyčiai ir kunigams, pvz., kad tikėjimas
esąs kunigų išsigalvotas ir palaikomas, kaip
puiki priemonė žmonėms mulkinti, liaudį
laikyti savo rankoje ir pinigų iš jos išgauti.

Tačiau jau pažintų pasauliečių ir vie-
nuolių kunigų gyvenimas man kalbėjo: dau-
guma kunigų nėra tokie; daug kunigų gau-
namus pinigus sunaudoja įsigyti geroms
knygoms, šelpti neturtinguosius, pagelbėti
kitiems, leisti į mokslus savo gimines ar

šiaip jaunuolius; be to, kunigai daug dirba,
negaudami jokio atlyginimo.

Taip pat prisistebėjau į nevedusių ir ve-
dusių, nemokytų, šviesuolių ir aukštai sto-
vinčių žmonių asmenišką ir šeimyninį gyve-
nimą. Mačiau, kad ir jų gyvenime ne viskas
tvarkoje, kad jie nesilaiko ar nepajėgia vi-
sada laikytis doros įsakymų ir gyventi savo
luomo aukštumoje. Kunigai, vienuoliai ir
seselės yra iš to paties molio! Tad negalima
tikėtis, tuo labiau reikalauti, kad jie visi
būtų savo pašaukimo aukštumoje, kad būtų
idealūs kunigai ir vienuoliai, nors mano pa-
žintųjų tarpe buvo ir tokių.

Tokiu būdu asmeniškai pažinau labai
svarbią gyvenimišką tikėjimo tiesą: Katal.
Bažnyčia yra *nusidėjėlių ir šventųjų Bažny-
čia*; joje žmoniški ir dieviški dalykai susi-
jungę į vieną, ir ne žmogui juos išskirti.

Taip kilnus mano pažistamų ar knygo-
se skaitytas skaistus kunigų gyvenimas pa-
dėjo man palyginti nesunkiai nugalėti sun-
kenybę, dėl kurios daug mano mokslo
draugų ir draugių atšalo nuo tikėjimo ir
Dievo.

Baigus mokslus, teko pažinti vienos pa-
rapijos vikarą. Su juo pasikalbėdavau, iš jo
gaudavau naujausių katalikiškų knygų pa-
siskaityti. Stebėdavausi tos parapijos drau-
gių ir parapijiečių judriu katalikišku gyve-
nimu.

Paskui, netoli Kauno valdininkaudamas,
labiau pažinau tėvą Antaną Bieliūną ir ki-
tus jėzuitus, kuriuos pasikviesdavome pas
mus Mišių laikyti. Retkarčiais pas tėvus jė-
zuitus klausomos Mišios ir pamokslai, jų
veikla ir gimnazija, pulsuojanti stipriu ka-
tališkiu gyvenimu, labai teigiamai pavei-
kė mano tikėjimą.

Susidarė galimybės toliau studijuoti ir
pažinti daugiau kunigų — labai gerų, vi-
dutiniškų ir nekokių. Gerieji mane žavėjo,
kėlė ir stiprino manąjį religinį gyvenimą.
Prisimenu jėzuitą tėvą Praną Masilionį. Te-
ko klausytis keleto jo pamokslų ir konfe-
rencijų. Jos švietė, ir jis pats degė didele,
gyva Dievo ir artimo meilės liepsna. Jau-
tei žmogus, kad jis 100% kalba ir gyvena
tikėjimo dvasia. *Sekant jų pavyzdžiu*, norė-

josi ir pačiam persiimti didelių, gyvu tikėjimu ir persunkti juo savąjį gyvenimą.

Pokario metais, po neapykantos, keršto ir žudynių metų, iškilo didelės tautų susitaikymo bei sugyvenimo problemos. Turėjau laimės stebėti ar bent skaityti, kaip jas sumaniai sprendė ir praktiškai vykdė *buvusieji priešai* — vokiečių, prancūzų ir amerikiečių katalikai kunigai ir pasauliečiai bei kiti krikščionys. Kiek daug nuostabios tikėjimo dvasios ir veiklios meilės reikėjo jiems turėti?!

Teko keletą sykių klausytis pamokslų ir konferencijų tėvo Ricardo Lombardi, sąjūdžio už geresnį pasaulį kūrėjo. Iš jo dvelkė gilus tikėjimas, ir jis skelbė didelę brolišką meilę, apimančią visus žmones ir visas gyvenimo sritis, taip paprastai ir žmoniškai išsprendžiančią visus komplikuotus ir sunkius pokario žmonių ir tautų gyvenimo klausimus.

Darė man didelį įspūdį kunigai, savo raštais ir veikla parodę, kaip galima gerai tvarkyti visą bendruomenišką gyvenimą socialinio teisingumo ir socialinės meilės dvasia. Jie man padėjo nei žavėtis, nei prisidėti prie krikščioniško socializmo, kaip tai daugelyje kraštų padarė eilė katalikų šviesuolių ir kunigų, suklaidindami daug žmonių.

Po II visuotinio Bažnyčios susirinkimo Vatikane kilusios naujos idėjos, srovės ir laisvės reiškiniai veikė stipriai tikinčiuosius. Daug kas seno, griuvo ar buvo apgriauta. Kilo nauji dalykai, nauji sąjūdžiai, nauji Šv. Rašto, tikėjimo dogmų ir doros įstatymų aiškinimai. Dėl to daugelis apleido vienuolyną, kunigystę, tikėjimo praktiką ir Bažnyčią. Tai veikė ir mane.

Tais metais mano tikėjimą ir praktiką palaikė drąsūs ir protingi popiežių Jono XXIII ir Pauliaus VI žodžiai ir keletas vietos vyskupų nuosaukės pavyzdžiai.

Laikytis ortodoksijos ir vidurio kelio man padėjo žymių mokytojų kunigų *nuosaukumas*, ypač prof. Karl Rahner, S.J., autoriteto tarp Europos teologų, buvusio II Vatikano susirinkimo eksperto - teologo. Jo straipsniuose ir knygose rasdavau, kaip galima pačius naujausius, pažangiausius, kar-

tais labai radikalius, kraštutinius dalykus sujungti su Katalikų Bažnyčios mokymu ir tradicija; kaip jie kuriuo nors būdu *praplečia tikėjimo žvilgsnį*, skatina į sąmoningesnę religinę praktiką, veda į atsinaujinimą; kaip apaštalų, evangelistų paprastomis mintimis, palyginimais ir vaizdais perduotas J. Kristaus mokslas ir elgsena galėjo *palaipsniui nuosekliai išsivystyti* į dabartinį katalikybės mokslą, liturgiją ir gyvenimą, panašiai, kaip iš sėklelės didžiulis tos pat rūšies medis.

Panaši buvo ir mano tikėjimo raida. Jis vystėsi, pradedant sekimu pamaldžios motinos ir klausymu kunigo žodžių pradžios mokyklos suole. Vėliau gimnazijos klasėse ir universiteto salėse jis darėsi platesnis, bet ir sudėtingesnis, su daugeliu problemų. Tačiau tų gerų kunigų ir profesorių mokymas, jų religinė praktika ir tikėjimu persunktas gyvenimas rodė praktišką jų išrišimą. Padėjo ir artimesnė pažintis su kunigais ir retkarčiais turėtas pokalbis su nuodėmklausiu, dvasios vadu.

Labai mano tikėjimą ugdė dažnas, o vėliau kasmetinis dalyvavimas kurio nors kunigo vedamose rekolekcijose. Rami aplinka, neblaškomas dėmesys padėdavo pagauti kiekvieną kunigo mintį, gėrėtis aiškinamąja tiesa, stebėtis tikėjimo dvasios apraiškomis jo ir kitų žmonių gyvenime.

Manąjį tikėjimą taip pat plėtodavo ir kitų kunigų duotos konferencijos, pamokslai bei jų gerai parašytų straipsnių ir knygų skaitymas.

Be to, Dievas man suteikdavo didžią malonę — ilgiau ar trumpiau pagyventi ar bent retkarčiais pabuvoti tokio tikėjimo ir broliškumo dvasia persiėmusiose šeimose, draugijose, sąjūdžiuose. Tai duodavo pajusti visą tikėjimo vertę, galią, grožį, gėrį ir malonę.

Visa tai įgalino mane tvirtai tikėti, nuširdžiai melstis ir artmiau bendrauti su Dievu.

Už tikėjimo mokymą, stiprinimą ir padėjimą juo gyventi draug su tūkstančiais tikinčiųjų esu ir liksiu amžinai dėkingas Kristaus kunigams.

NEBEUŽTVENKSI UPĖS

Nebeužtvenksi upės bėgimo,
Norint sau eitų jį pamažu;
Nebsulaikysi naujo kilimo,
Nors jį pasveikint tau ir baisu.

Naujos idėjos — darbas ne vaiko:
Užtvenktos mėtो audrų žaibus!
Nesustabdysi bėgančio laiko:
Vaikas tik trukdo amžių darbus.

Broliai lietuviai, auštančią dieną
Mūsų nors sūnūs visgi išvys!
Griaukime amžiais užverstą sieną,
Norint gailėtųs jos beprotys!

Amžiais pavergtą kelias tėvynė;
Jos atgimimą jaučia dvasia.
Ginkim, ką mūsų proseniai gynė!
Žadinkim brolius meile drąsia!

Ginkime kalbą, žemę, jos būdą!
Stokim į darbą, kaip milžinai!
Laimina Dievas sėjamą grūdą,
Laimina vaisių: gema šimtai!

Kas vakarykščio sapno ieškotų,
Tam labą naktį galim užtraukt;
Svetimą rūbą kas dar nešiotų,
Tam nusibostų galo belaukt.

MŪZOS PAVOJUJE

Nusiminė giedro Parnaso dievai,
Pažvelgę į Nemuno šalį kreivai,
Ir jiems, mat, parūpo rytojus:
Poetų taip daug Lietuvoj atsirado,
Kad ėmė net mūzos begąsčioti bado,
Gausingai svirpliams sugiedojus.

Apstojo Apoloną mūzų būrys
Ir kad kakarinę gaudžiai užvarys! ..

Net krūptelė tėvas poetų:

“Kam talentus, girdi, sėjoji ant vėjo?
Juk giesmes bemegsti net tie panorėjo,
Kuriems šluoti gatvę reikėtų!”

Apolons gynės, nedavęs visai
Kai kam net pauostyti lyros įsai,
Prisiekdams per Zeuso blakstienus;
Bet mūsų nutildyt pigiai nepavyko,
Ant galo tamsiai apsiniaukęs supyko,
Lyg audrai apdengus Atėnus.

“Prisiekiu: tos usnys ilgai nekeros!
Nei ritmo, nei rimo, nei prozos geros!
Poezijos, girdi, nė lašo! ..
Tik ko ožkablauzdis Satyras sutingo?
Turėtų ik sočiai sau darbo naudingo!
Kodėl ant kaktos jiems nerašo?”

Satyras ant lyros patsai kai kada
Uždrožia! .. net giriose juokias gaida!
Iš apmaudo, būdavo, kerta.
Bet ar tai perdaugel šiandieną kvailystės,
Ar gal jam pagailo poetų jaunystės?
Šaipydamas tarė: “Neverta!”

UŽMIGO ŽEMĖ

Užmigo žemė. Tik dangaus
Negėsta akys sidabrinės,
Ir sparnas miego malonaus
Nemigdo tik jaunos krūtinės.

Neužmigdys naktis žvaigždės,
Nenuramins širdis troškimų;
Dvasia ko ieško, kas atspės,
Kai skęsta ji tarp atminimų!

Aušra saulėtekio nušvis,
Ir užsimerks nakties šviesybės;
Neras tik atilsio širdis:
Viltis nežvelgs į jos gilybes! ..

KIEK ŽMOGAUS PROTAS GALI PAŽINTI DIEVĄ?

A. MAURAGIS

Paprastai žmogus mano, kad viskas, kas tik yra, gali būti žmogaus protu pažinta, o to, ko negalima pažinti, tai ir nėra. Deja, tai klaidingas galvojimas. Remdamiesi logiškais dėsniais ir principais, rasime tokią sieną, kurios žmogaus protas negali peržengti.

Pirmasis principas, kurį mes turime priimti, yra tas, kad Dievas yra *Absoliutas*. Jis nėra apibrėžtas jokiais dimensijomis, todėl apie jį galime kalbėti, kad jis yra visagalis, amžinas, begalinis ir t.t. Taip suprantam Dievui nėra nei šiapus, nei anapus — *Dievas yra visur ir visada*.

Antrasis principas — šalia Dievo, nepibrėžto Absoliuto, yra įvairių įvairiomis dimensijomis besireiškiančių būtybių, joms kaip tik ir yra šioji ir anoji pusė.

Dimensijų ir plotmių kūrėjas yra Dievas. Visi gyvi ir negyvi daiktai bei kūnai yra dimensijų plotmėse, toks yra ir žmogus. Lengvai pastebime augalų ir gyvulių skirtingas dimensijas, nuo pastarųjų lengvai skiriame žmogaus dvasinių galių plotmę, kurios nei augalai, nei gyvuliai neturi ir nepažįsta. "Dievas padarė laukinius žvėris pagal jų rūšį, ir galvijus, ir roplius pagal jų rūšį", o žmogų padarė "pagal savo paveikslą ir panašumą" (Prad 1,26-27), vadinasi, kiekvieną pagal kitą dimensiją.

Šioje dimensijų gradacijoje žmogus yra aukščiausias kūrinys. Bet ar nejauciame, kad šalia mūsų pažįstamos regimybės reiškiasi nepažįstamas dvasių gyvenimas neregimybėje? Jau keli šimtmečiai mokslo vyrai kartu su okultistais atsidėję dirba, norėdami gauti tikrą atsakymą, deja, iki šiol niekas negali nei paneigti, nei patvirtinti šio fenomeno dėl to, kad žmogus negali peržengti jam skirtos dimensijos. Galime prileisti, kad dvasių pasaulis yra saistomas aukštesnių dimensijų į tam tikras laimingų ir nelaimingų dvasių gyvenimo sferas. Reliatyvinė teorija mums atskleidė vadinamąją ketvirtąją dimensiją — erdvėlaikį, kuriuo mano-

ma išvelgti visatos įvykių tiesas. Be abejo, jų gali būti daug daugiau, kurių žmogaus protas negali peržengti.

Iš tų dviejų principų sugretinimo galima padaryti išvadą, kad Dievas, pasaulio Kūrėjas ir Absoliutas, pažįsta pasaulį, o pasaulis pažįsta Dievą, kiek jam yra leista pažinti.

Žmogaus pretenzija pažinti Dievą yra aiškiai per didelė. Kaip augalas negali pažinti gyvulių gyvenimo, o gyvulys negali pažinti žmogaus gyvenimo, taip ir žmogus negali pažinti aukštesnės dimensijose esančių būtybių, tuo labiau Absoliuto. Žmogus gali pažinti Dievą tik netiesiogiai — per jo kūrinius. Žmogus yra kūno, erdvės ir laiko kategorijų apibrėžtas kūrinys, todėl tiesiogiai jis negali apimti ir suprasti Absoliuto.

Regimybėje žmogus yra išimtis. Jis sukurta pagal Dievo paveikslą ir panašumą, todėl jis yra pašauktas nugalėti šį pasaulį per gėrio ir blogio pažinimą ir laisvą pasirinkimą, kad galėtų grįžti į savo Tėvo namus, kad galėtų tapti Dievo vaiku.

Taip supratę Dievą ir žmogaus santykį su Dievu, galime lengviau suprasti, kodėl Dievas ne žinojimu, o tik tikėjimu apsireiškė žmogui, nes žinojimu, kaip jau matėme, yra neįmanoma žmogui pažinti Dievą, o tikėjimas garantuoja žmogui laisvę ir tuo būdu iškelia žmogaus vertę Dievo atžvilgiu. Taigi Apreiškimas tampa ne tik suprantamas, bet ir būtinas Dievo plane. Kitaip žmogus neturėtų jokių ryšių su Dievu.

Kaip matome, protas ir mokslas gali pasiekti reiškinius tik duotose fizinio pasaulio dimensijose, visa kita gali būti arba Apreiškimas, arba tuščia žmogaus fantazija. Taip suprastas Dievo planas pastato žmogų į visai naują perspektyvą, apie kurią tektų kalbėti jau kita tema.

• JAV-se dėl kokaino vartojimo mirčių skaičius nuo 1976 m. iki 1981 m. padaugėjo 4 kartus, o ligoinėse gydymas dėl kokaino pagonėję 6 kartus.

LIETUVIŲ KALBA — TAUTINĖS SĄMONĖS UGDYTOJA

JONAS MIŠKINIS

Jonas Jablonskis, lietuvių kalbos tėvas, savo chrestomatijoje yra įrašęs tokį motto:

Maža garbė svetimomis kalbomis kalbėti, didi gėda savosios gerai nemokėti.

Toliau jis rašo: "Kalboje tauta pasisako, kas esanti, ko ji verta. Tautos kalboje yra išdėstyta visa jos prigimtis: istorija, būdo ypatybės, siela, dvasia ir t.t.".

Šias mintis kiekvienas turėtų įsidėti giliai į širdį ir suprasti, kaip labai įžeidžiamame savo dvasią, savo kultūrą, jei nekreipiame dėmesio į savo gimtąją kalbą.

Gyvenant svetimuose kraštuose, savo kalbos mokėjimas tampa pirmajam reikšmės reikalu, ypač priaugančiai kartai. Drąsiai galima sakyti, kad jaunimo lietuviybė tiek bus stipri, kiek stiprus bus tėvų gimtosios kalbos mokėjimas. Savo tėvų kalbos nemokantis lietuvis jau nėra sąmoningas. Nors kurį laiką dar jis ir vadins save lietuviu, bet be lietuvių kalbos lietuviybė pamažu išblės. Nekalbąs lietuviškai jau nebepajėgs lietuvių kalbos meilės ir grožio perduoti būsimoms kartoms. Tam turime daug pavyzdžių.

Kalbą ugdo, gražina, jos lygi pakelia ne tik kalbininkai, rašytojai, mokytojai, bet ir visi tos pačios tautos žmonės. Kalbos meilė ir jos grožio nuovoka pirmiausia turi gimti šeimoje. Koks džiaugsmas vaikui liuanistinėje mokykloje mokytojo giriamam pasakyti: "Tai mano mamytė taip pamokė, tai mano tėvelis taip liepia tarti, mums namie taip įprasta".

Rūpintis savo kalba visai nesunku ir labai įdomu. Reikia tik noro ir pasiryžimo. Juk išeivijoje niekas nedraudžia jos išmokti. Svarbiausia, kad vaikai namie ir visur tarp savęs kalbėtų lietuviškai. Tačiau daug kur lietuvių kalba tampa našlaite. Nemaža yra ir tokių tėvų, kurie didžiuojasi, kad jų vaikai išmoko svetimą kalbą, o savąją jau baigia užmiršti.

Atrodo, kad kai kurie tėvai vis dar neįvertina žalos, kurią jų vaikai patiria, neiš-

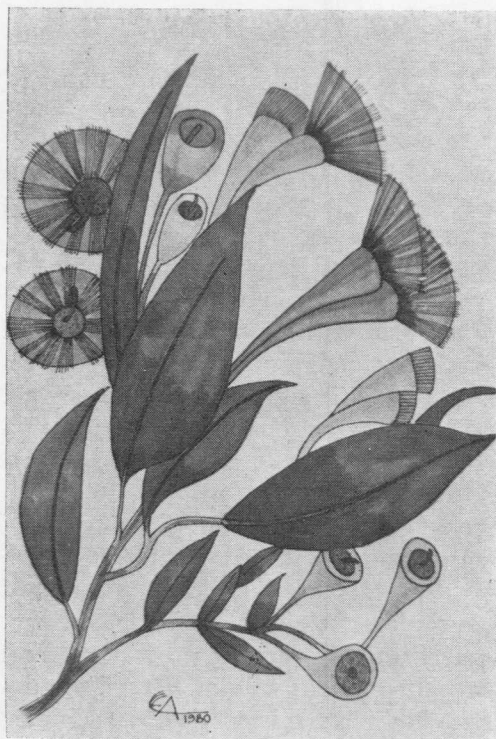
mokę gimtosios kalbos. Jau ne kartą teko išgirsti, kad tokie vaikai užaugę labai neišgiamai atsiliepia apie savo tėvus dėl tos jiems padarytos skriaudos.

Jeigu tik bus dažnai kalbama apie savąjį kraštą, jau bus daug padaryta. Svarbu, kad jaunimas būtų išmokytas lietuviškai kalbėti ir nesigėdyti savo kilmės. Čia tėvams gali ateiti į pagalbą lietuviška knyga. Išeivijoje augęs jaunimas turi įprasti skaityti lietuviškas knygas ir laikraščius bei žurnalus.

Kiekvienam paaugusiam januoliui turi būti suprantama, kad be tėvynės meilės, be tvirtos drausmės labai greit galima sustoti savo gyvenimo kelyje ir nustoti buvus tuo, kuo esi. Jaunimas turi taip dirbti, gyventi ir tvarkytis, kad tos kilnios lietuviškos dorybės ne tik būtų tvirtai įleidusios šaknis, bet kad jos augtų, klestėtų ir plėstųsi jų sielose. Kruopščiai dirbdami ir rodydami kūrybinę iniciatyvą, gali patys užčiuopti daug sričių, kur savu darbu ir ideologine veikla daug padarys sau ir kitiems. Vadinas, reikia patiems kovoti su visa tuo, kas silpnina valią ir padaro žmogų ištįžėliu. Kiekvienas darbo vengimas, nenoras pasišvesti lietuviybės ugdymui ir jos išlaikymui yra lyg alkoholio ar nikotino nuodai.

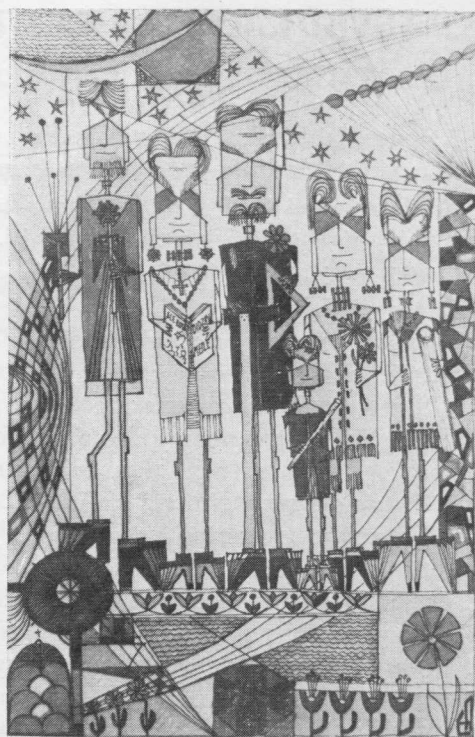
Besimokydami jaunuoliai turi taip pat pažinti Lietuvos istoriją, tautos praeitį, lietuvių papročius, dainas ir tobulinti lietuvių kalbos mokėjimą. Lašas po lašo ir akmenį pratašo, sako lietuvių patarlė. Lietuviybės ugdymo ir išlaikymo klausimas yra labai aktualus, ir tuo reikalu reikia dažnai klabinėti lietuviško idealizmo duris.

Daugumas sutiksime su tuo faktu, kad pagrindinis uždavinys svetur gyvenantiems yra tikėjimas savo tautos ateitimi ir tautinis sąmoningumas. Dėl to įvairiomis progomis daug kalbama ir spaudoje vis rašoma. Tuo reikalu siūlomi įvairūs patarimai, nurodymai. Kai kas bando įrodyti, kad tautos asimiliacija vyksta laisva valia, natūraliai.

Edm. Arbas

Eukaliptas

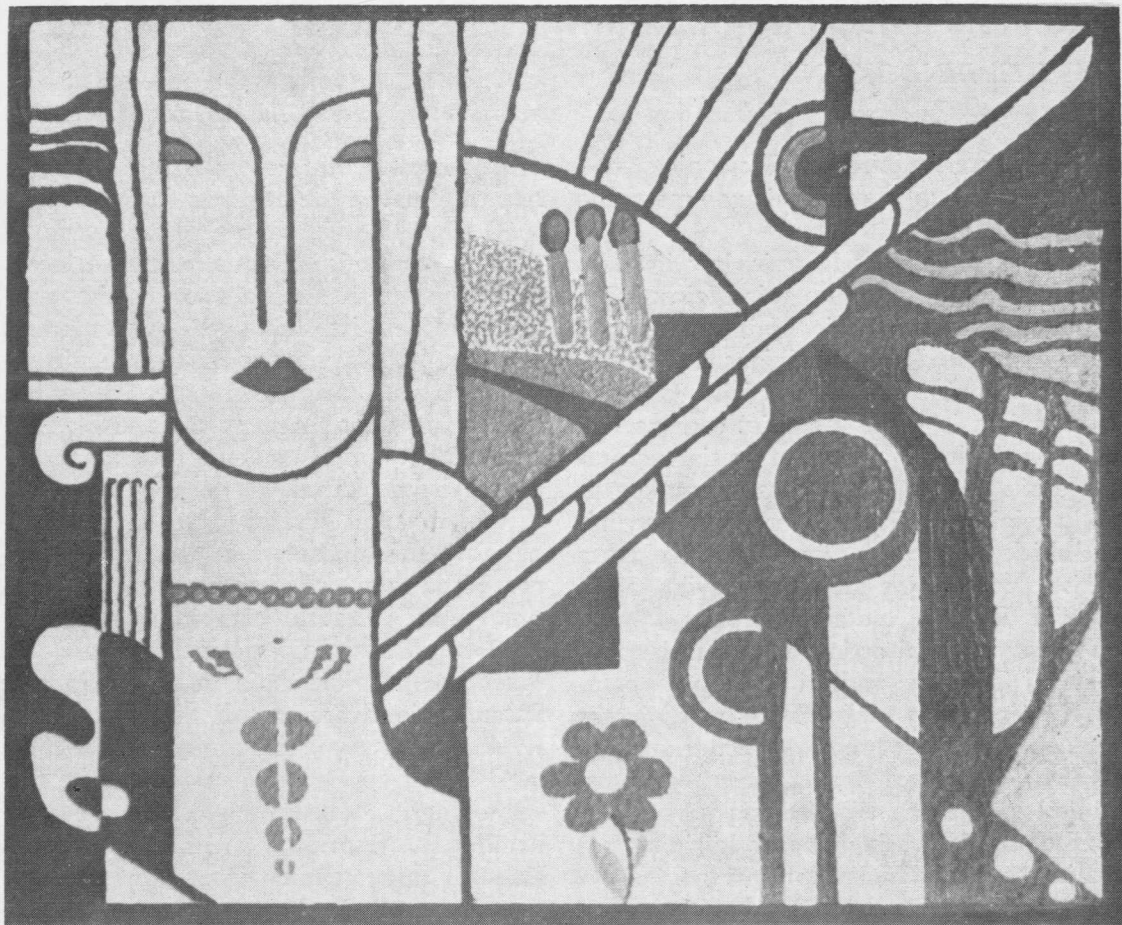
Arbų šeima

Bernardas ir Aldona Brazdžioniai

Piemenukas (spalvota grafika)

Edm. Arbas

Muza (aliejus ant drobės)

Girdi, nėra pasaulyje tautos, kuri daugiau ar mažiau nebūtų nasisivinusi svetimos tautos elementų. Bet vis dėlto istorija žino ir tokių faktų, kur tautinė mažuma, ištisus šimtmečius gyvendama svetimose žemėse, išlaikė nepalietus papročius ir gimtąją kalbą, nors jie buvo visai skirtingi nuo vietinių gyventojų.

Nagrinėjant šį klausimą, tenka šiek tiek pasižvalgyti į senesniųjų lietuvių ateivių praeitį. Juk anais laikais jų pasišventimas lietuviškai kultūrinei veiklai buvo tikriausia ir geriausia priemonė išlaikyti lietuvių kalbą ir papročius. Tačiau lietuvių klestėjo tik tose vietovėse, kur buvo įsikūrę lietuviški židiniai. Lietuviškose parapijose veikė chorai, vaidintojų būreliai, klubai, savi-

šalpos organizacijos ir kt. Žalioji jaunimas, atvykęs iš Lietuvos, kad ir sunkiai kūrėsi, bet prie lietuviškos draugystės mielai būrėsi ir turėdavo laiko ateiti į įvairius lietuviškus renginius bei organizacijų susirinkimus. Tokie lietuviai, ypač gyvenantieji JAV, išliko ne tik susipratę ir veiklūs, bet ir nuoširdūs Lietuvos atsikūrimo rėmėjai. Jie gausiai ir noriai aukojė savo sunkiai uždirbtus centus naujai atgimstančiai Lietuvai.

Pirmąkart lietuviai emigrantai įkūrė lietuviškas kolonijas, suorganizavo parapijas, įsteigė lietuviškas draugijas, klubus, kultūrinius ratelius ir beveik visi kūrė tik lietuviškas šeimas. Jie sakėdavo, kad negarbinga vesti svetimtautę žmoną ar tekėti už svetimtaučio.

TRUMPAS ŽVILGSNIS Į MAIRONĮ IR JO KŪRYBA

DANUTĖ BINDOKIENĖ

Šiais metais minime dvi Maironio sukaiktis: 50 metų nuo jo mirties ir 120 metų nuo gimimo.

Beveik kiekvienas lietuvis, kur jis šiandien begyventų, ši tą žino apie Maironį. Tai jau nemažai pasako apie Maironio reikšmę lietuvių tautai. Jeigu nepriklausomoj Lietuvoj pomaironinė poetų karta laikė Maironį, jo eiliavimą ir idėjas praeities seniena, tai šiandien Maironį galėtume drąsiai vadinti moderniu poetu. Gal kai kas nesutiktų su tokiu teigimu, tačiau moderniu galime laikyti kiekvieną poetą, kurio kūrybą tauta pažįsta, priima, jos idėjas pasisavina. Kenčiančiai lietuvių tautai Maironio kūryba šiandien yra labai artima ir tinkanti, todėl Maironį ir galime vadinti moderniu poetu.

Kūrėjo dydis dažniausiai matuojamas tuo, kiek jis turėjęs reikšmės bendruomenei — ar tai savo laikų, ar paskesnėms kartoms. Didieji kūrėjai ne tik išreiškia savo laikų bendruomenės dvasią, bet savo kūriniiais paskatina tą bendruomenę priimti naujas gyvenimo formas, tuo būdu tapdami bendruomenės gyvenimo formuotojais.

Lietuviai svetur miršta, jų vietą užima jaunos kartos ir papildo išsiskyrusių eiles. Bet tauta tol yra gaji, kol jaunos kartos sugeba paimti buvusiųjų kartų palikimą: kalbą, papročius ir apamai visą kultūrinį tautos gyvenimą. Kas nuo to atitrūksta, tas skiriasi nuo savo tautos gyvenimo savo dvasia ir tampa svetimas savo tautai.

Nutautimo pavojus svetimoje aplinkoje yra pats didžiausias lietuvių priešas. Ši reikalą nagrinėjant, kyla du pagrindiniai klausimai: kokiomis aplinkybėmis mažumos nutautimas yra neišvengiamas ir kokiomis aplinkybėmis mažuma gali išlaikyti savo tautybę? Žinoma, ir į šiuos klausimus gali būti įvairių atsakymų bei motyvų, tačiau suglaustai galima atsakyti, kad juo gausesnė mažuma, tuo mažesnė daugumos pritraukia-

Maironis naujų žmogaus būties gelmių neatvėrė, naujų literatūrinių formų nesukūrė. Tačiau lietuvių tautos ribose jis ne tik atėjo su naujomis idėjomis ir literatūrinėmis formomis, ne tik išreiškė savo epochos nusi-tekimus, bet virto lietuvių tautos gyvenimo formuotoju. Ne visos jo iškeltos naujo gyvenimo formos prigijo visuomenėje, bet tautinės ir literatūrinės jo sąvokos visiškai apsprendė lietuvių visuomenės dvasinę formaciją Maironio kartai.

Talentas yra kūrėjui jo prigimtios dovaną. Talento kultūra yra jo pastangų padarinys. Kada talentas ir kultūra susijungia, galima laukti geriausio kūrybinio vaisiaus.

Tikroji Maironio pavardė buvo Jonas Mačiulis. Jis gimė 1862 m. lapkričio 2 d. Pasandravio dvare, netoli Šiluvos. Mokėsi Kauno gimnazijoje ir kunigų seminarijoje bei Peterburgo Dvasinėje akademijoje. Baigęs teologijos mokslus, buvo tos pačios akademijos profesoriumi. Vėliau perkeltas į Kauną kunigų seminarijos rektoriumi, taip pat dėstė literatūrą Kauno universitete. Maironis mirė 1932 m. birželio 28 d. Kaune.

moji jėga, o kuo mažesnė mažuma, tuo greičiau ji nutausta. Pavyzdžiui, jei lietuvis apsigyvena tokia mieste, kur neturi progos kalbėti su savo tautiečiais, jo nutautimas neišvengiamas. Visai kitokia padėtis, kai lietuviai apsigyvena didesniais būriais, kad ir svetimos tautybės apgyventuose miestuose. Jie, čia dažnai susitikdami, turi daug progų pasikalbėti savo kalba gatvėse, bažnyčioje, lietuviškuose renginiuose.

Kova su nutautimu turi būti kieta, ryžtinga ir neatlaidi, tai tik tada bus laimėta. O kad svetimoje padangėje neuždustume, kiekviename turi būti Lietuvos prisikėlimo tikėjimas ir viltis. Lietuviškos dvasios išsaugojimas svetimuose kraštuose drauge yra ir mūsų išlikimo klausimas. O gimtoji kalba yra mūsų tautinės sąmonės ugdytoja.

Poeto talentą Maironis pajuto, būdamas šeštoje gimnazijos klasėje 1880 m., ir pradėjo rašyti poeziją. Jis rašė lenkiškai, nes lenkiškai tuo metu rašė beveik visa lietuvių inteligentija. Tokia buvo laiko mada. Pirmisiais literatūriniais pavyzdžiais gimnazijoje Maironiui buvo Adomas Mickevičius, Kraševskis, Slovackis. Paskiau Kijevo universitete istorijos-filologijos fakultete Maironis labiausiai domėjosi literatūra, pamėgo Puškiną, Lermontovą. Kauno kunigų seminarijoje ir Petrapilio dvasinėje akademijoje jis stengėsi pažinti vokiečių literatūrą. Labiausiai jam prie širdies liko Šileris.

Seminarijoje formavosi Maironio tautinis-ideologinis veidas, sekant tautinius sąjūdžius Europoje, ypač vakariniuose slavuose, studijuojant istorikus Strykowski, Kraševskį, Narbutą, Daukantą. Jų istorinės idėjos buvo Maironio pasisavintos. Ypač Simano Daukanto. Be Daukanto nebūtų buvę ir pirmojo Maironio veikalo, rašyto 1891 m. Tai Lietuvos istorija. Tuo gyvenimo laikotarpiu susidarytosios istorinės pažūros, persunktos gilaus sentimentu, buvo pagrindas Maironio raštams: poezijai, poemoms, ypač istorinėms dramoms.

Pats stipriausias akstinas rašyti lietuviškai, manoma, buvęs seminarijos profesoriaus kun. Antano Baranausko pavyzdys. Maironis apsisprendė už lietuviybę ir pradėjo rašyti tik lietuviškai.

Lenkų, vokiečių ir rusų rašytojai, kuriais žavėjosi Maironis, buvo laikomi romantiškais. Tokiu tapo ir Maironis, sujungęs savo talentą su literatūrine kultūra, klasikines formas su romantine ideologija. Tai labiausiai atitiko ir jo charakterį, grįstą idealistiniais nusiteikimais.

Maironio spontaniškiausias kūrybos laikotarpis buvo jo studentavimo, klierikavimo, profesoriavimo metais 1884-1909. Tada jo talentas prasiskleidė visais kūrybiniais žanrais, kurių pagrinde buvo lyrinis eilėraštis, o šalia jo lyrinė poema, drama, moksliniai veikalai. Kai grįžo į Kauną seminarijos rektorium 1909 m., lyrinis eilėraštis rečiau pasirodydavo ir jo kokybė gal neprilygo tai gaivališkai jaunystės poezijai. Šiuo

metu stiprėjo palinkimas į istorinį žanrą ir didesnio masto veikalus, ypač dramas.

Tas pats istorinis procesas reiškėsi ir Maironio baladžių kūryboje. Pirmoji baladė "Roma" išspausdinta pirmame "Pavasario balsų" leidime 1885 m., o paskutinioji — "Užkeiktas Skapiškio varpas" — parašyta ir išspausdinta 1922 m. Maironio baladės yra tik 7. Jų kūryba sutampa su nepriklausomos Lietuvos pradžia, prieš suklestint Maironio dramos žanrui.

Šiandien vertinti Maironio kūrybą iš literatūrinio svarumo taško beveik neapsimoka, nes mes nesugebėtume į ją žvelgti ano laikotarpio, kada gyveno ir kūrė poetas, akimis. Pritaikyti Maironio poezijai modernaus vertinimo metodus būtų beveik šventvagystė, nes per tą 60 su viršum metų lietuvių poezija augo, brendo. Ji šiandien gali stovėti šalia pasaulinės poezijos ir nesijausti menkesne. Maironis buvo tos moderniosios lietuvių poezijos pradininkas, nors galbūt mūsų modernieji poetai ir nenorėtų su tuo sutikti. Savo laiku Maironis buvo tiesiog revoliuciškai naujas ir modernus.

Galima sakyti, kad Maironio poezijoje vyrauja religiniai ir patriotiniai motyvai. Šalia jų antraeilę vietą užima dar gamtiniai ir asmeniniai. Maironio poezija išleista "Pavasario balsų" rinkinyje, kurio pirmoji laida pasirodė 1895 m. Be lyrikos, kaip jau minėta, Maironis rašė dramas, dvi stambias poetas "Jaunoji Lietuva" ir "Raseinių Magdė" ir net Lietuvos istoriją. Tai mažai kam pažįstamas jo kūrinys, išleistas 1891 m. Tilžėje, pavadintas "Vistorija arba Apsakymai apie Lietuvos praeigą". Tos istorijos išleistos keturios laidos, paskutinioji 1926 m. Kaune, žymiai perdirbta ir pataisyta. Maironis yra taip pat parašęs visuotinės literatūros istoriją. Tai buvo vadovėlis, skirtas gimnazijoms, nes, dėstydamas visuotinės literatūros istoriją kunigų seminarijoje, Maironis pasigedo tinkamo vadovėlio. Todėl ir parašė. Vadovėlis niekada nebuvo oficialiai išleistas, nors seminarijos klierikai jį išspausdino šafirografu ir iš jo mokėsi.

Maironį mes skelbėme ir skelbiame tautos dainiumi, tačiau jo patriotinė kūryba

yra kitokia, negu, sakykime, jo amžininko Vinco Kudirkos patriotinė kūryba. Kudirka taria tėvynės meilės žodį ir sustoja. Niekas aukščiau už savąją tautą jam nėra, o jeigu ir yra, Kudirka tuo nesirūpina. Maironis patriotinę ideologiją atbaigia ir nuskaidrina religiniu pradū. Tėvynės gerovė jam neįmanoma be Dievo, be religijos.

Lietuva jam gyva, kai girdi lietuvius karštai "Pulkim ant kelių" traukiant, mato bažnyčias baltuojant. Maironio kūrybinėje fantazijoje žmonės aukoja savo gyvenimo dalį Dievui. Didvyrio motiną jis guodžia, kad žuvusiam sūnui angelai iš deimantų vainiką pina. Net dirbti Maironis ragina Dievo vardu: "Į darbą, į darbą, kaip Dievas prisakė!"

Tarp religinių eilėraščių vieni yra asmeniniai, kur religinė emocija yra paties poeto, kaip pvz.: "Ačiū, tau Viešpatie" arba "Malda", kiti objektyvieji, kur pasisakoma ne vieno, o kolektyvo vardu, pvz.: "Neapleisk mūsų, Motinėle", "Marija, Marija" ir t.t. Dievo didybė ir tėviškumas, noras jį mylėti, baimė, kad nesi jo vertas, pasitikėjimas jo gailestingumu, malda — tai vis Maironio religinės lyrikos turinys.

Nesunku suprasti, kodėl religinis pradas nuspalvina visą Maironio kūrybą, atsiminimus, kad tai kunigo poezija. Juk ir pirmieji lietuviški raštai atsistojo ant tikybinių pagrindų. Prisiminkime tik Martyno Mažvydo "Katekizmą", 1547 m. išleistą pirmąją lietuvišką knygą. Kunigų įtaka ilgą laiką vyravo lietuvių literatūros gyvenime. Galima tik paminėti Kristijoną Donelaitį, Strazdelį, Valančių, Baranuską, Vienažinskį, Dambrauską, Vaižgantą, Putiną ir, žinoma, Maironį.

Tačiau grynosios religinės lyrikos Maironis nedaug davė, ir tai visai pateisinama, jei atsiminsime, kad Maironis rašė ne religinio, o tautinio atgimimo metu.

Poezijoje tautinės temos Maironį daro tautos atgimimo dainiumi, rodančiu kelią į gražią ateitį per kalbos ir papročių branginimą, vienybę, praeities gerbimą, darbą, mokslą, meną ir religiją, kuri visa apgaubia ir įprasmina. Stengdamasis paveikti visuo-

menę, jis kalba sustiprintai, bet aiškia kalba, jo eilėraščiai dažnai priartėja prie liaudies dainų.

Eilėraščių rašymas Maironiui dažnai nebuvo grynai estetinė kūryba, duodanti asmeninio pasitenkinimo. Poetas suprato savo pašaukimą — žadinti tautą, einančią atgimimo keliu. Rašymas dažnai jam buvo pareiga savo tautiečiams. Pvz. "Jaunimo giesmėje" rašydamas: "Paimsim arklą, knygą, lyrą ir eisim Lietuvos keliu", poetas ragino jaunimą į ekonominę, mokslinę ir literatūrinę pažangą. Arba nurodydamas į senosios Lietuvos didingus paveikslus, atkurdamas galingų kunigaikščių portretus, Maironis norėjo atsverti ir išnaikinti lietuvių širdyse menkavertiškumo jausmą, kurį tiek amžių stengėsi išugdyti svetimieji. Jis ragino, kad lietuviai drąsiai reikalautų savo teisių, nes jie senos ir garbingos tautos vaikai. "Numesk, lietuvi, rūbą seną, kurį užvilko svetimi", rašydamas poetas siekė, kad lietuviai nustotų gerbė svetimuosius, o vertintų savo tautos turtus: jos kalbą, praeitį, laisvės troškimą.

Taigi patriotiškoji Maironio lyrika tautos atgimimo epochoje buvo skatintoja, patarėja ir stiprintoja, kad lietuvis, niekur nenuklysdamas nuo laisvės kelio, siektų ir pasiektų tautos laisvės rytą.

Asmeniškojo motyvo Maironio eilėraščiuose yra nedaug. Maironis buvo kunigas ir kunigo kelią jis buvo savanoriškai pasirinkęs — buvo kunigas iš pašaukimo. Tačiau jis taip pat neišvengė žmogiškų vilionių, troškimų ir liūdesio, ilgesio, surišto su kiekvieno žmogaus pergyvenimais, net su meile. Meilės motyvais eilėraščių Maironio kūryboje randame gana nedaug, tačiau poeto - jauno žmogaus nerimą, ilgesį ir tą neapčiuopiamą saldų širdies skausmą galime sutikti daugelyje eilėraščių. Ryškus jis ir šiuose trijuose: "Užmigo žemė", "Vasararis" ir "Vasaros naktys".

Vasaros naktį, kada visur ramu, net "medžio užmigęs lapas nejuda", poetas nori džiaugtis, ilsėtis, bet vienok negali nurimti ir vis klausia žvaigždžių: "Kam gi nemigdot mano troškimų? Ko man taip liūdna?

Ko taip ilgu?" Kunigas, Dievui paaukojęs savo gyvenimą, jis sakosi "noris mylėti Dievą aukščiausią, noris pasiekti amžiną grožį", bet apie Dievą sunku mąstyti, kai "žemę apsupo meilės svajonės". Tai beveik taip pat neįmanoma, kaip žvaigždės nemirgėti: "Neužmigdys naktis žvaigždės, nenuramins širdis troškimų". Tuos savo troškimus, neįsakytą jaunystės meilę ir svajones kunigas Maironis perkelia į visą pasaulį ir, norėdamas dainuoti apie meilę, dainuoja apie visą Dievo pasaulį; jis trokšta: "Apimti pasaulį, priglaust prie širdies, su meile saldžiai pabučiuoti".

*

Maironio eilėraščių natūralus skambumas ir muzikalumas iš senų laikų patraukė kompozitorių dėmesį. Pirmasis, jo eilėraščiui sukūręs melodiją, buvo muzikas Juozas Naujalis. Tai įvyko 1892 m. Daina, pagal Maironio eilėraščių "Jau slaviškos šalys iš miego pakilo", buvo dainuota Petrapilio Dvasinės akademijos studentų choro. Tuo metu Maironis buvo minėtos akademijos inspektorius.

Taip prasidėjo brandus poeto bendravimas su kompozitorium, kuris ilgainiui sukūrė daugiausia melodijų Maironio tekstams: daugiau už bet kurį kitą kompozitorių — net 25 įvairius veikalus. Maironio tekstams melodijas dar kūrė (arba aranžavo) kompozitoriai: V. Adomavičius, D. Andriulis, A. Aleksis, P. Ambrazas, K. Banaitis, Čiurlionis, Sesuo Bernarda, J. Bertulis, Br. Budriūnas, A. Kačanauskas, Algis Kačanauskas, Č. Sasnauskas, St. Šimkus, A. Šimkus, J. Tallat-Kelpša, J. Zdanis, J. Žilevičius ir kiti. Iš viso 35 autoriai. Maironio tekstams yra sukurti 83 veikalai.

Įdomu, kad daugiausia kompozicijoms paimti šie eilėraščiai: "Mano gimtinė" — 7 kartus; "Kur bėga Šešupė" — 5; po tris kompozicijas turi "Pirmyn į kovą", "Eina garsas", "Burtai", "Vasaros naktys" ir kiti.

Maironio dainos — eilėraščiai labai paplito, kai J. Naujalis 1905 m. išleido aštuonių dainų sąsiuvinį mišriam ir vyrų chorui. Tarp jų buvo "Lietuva brangi", "Miškas užia", "Sunku gyventi", "Už Raseinių ant

Dubysos". Tos dainos buvo įtraukiamos į įvairių renginių programas ir buvo pačios populiariausios Maironio eilėraščių sukurto dainos.

Vienas iš didžiausių kūrinių Maironio žodžiams yra parašytas Kavecko dideliame chorui. Tai 20 psl. baladė "Jūratė ir Kastytis", išspausdinta Vilniuje 1961 m. Pagal baladę "Čičinską" Juozas Gaidelis parašė 3 veiksmų baletą ir taip pat simfoninę poemą "Jūratei ir Kastyčiui".

Dramos veikalams, statytiems Kauno teatre, "Kęstučio mirtis", "Vytautas pas kryžiuočius" ir "Didysis Vytautas Karalius" kompozitoriai yra sukūrę muzikinius apipavidalinimus. Su įvairiais kūrinių — eilėraščių, baladžių, dramos veikalais — Maironis yra davęs milžinišką įnašą lietuviškos poezijos-muzikos srityje. Tai apima per 100 kūrinių. Maironis savo poezija davė progą pasireikšti lietuviams kompozitoriams, o kompozitoriai savo kūryba dar daugiau ir plačiau išskėlė Maironio vardą.

Joks kitas lietuvis poetas prieš Maironį ar po jo negali pasididžiuoti tokiu populiarumu, priėmimu ir supratimu tautoje, kaip Maironis. Nors komp. Sasnausko troškimas ir neišsipildė, norint padaryti himnu Maironio dainą (jo sukomponuotą) "Kur bėga Šešupė" ar "Jau slavai sukilo nuo Juodmarių krašto", tačiau dabar kitas Maironio eilėraštis Lietuvoje yra virtęs neoficialiuoju slaptu himnu, kuris žadina tėvynės meilę ir kelia viltį į šviesesnę rytojų. Tai "Lietuva brangi".

*

Maironis yra per didelis ir per svarbus, kad jį okupuotosios Lietuvos literatūros kritikai ir istorikai būtų galėję "pašluoti po kilimu". Dar prieš II-jį pasaulinį karą marksistinės kritikos atstovas Korsakas teigė, kad "jis didelis todėl, jog tinkamai ir tinkamu metu sugebėjo prabilti apie tėvynės meilę. Tėvynės meilė, plačiausia prasme suprastas patriotizmas, tokiu būdu virto grandine, jungiančia priešingus Lietuvos visuomenės sluoksnius bendrai kovai prieš bendrą priešą". Lietuvių poezijoje nėra antro tokio masto poeto, kaip Maironis, kurio lyri-

ka būtų tokia visuomeniška. Jis žinojo, ką sako ir kuriam reikalui sako. Galima nesutikti su jo žodžiais ir nepritarti jo jausmui, bet negalima jo nesuprasti.

Daug griežčiau apie Maironį rašo oficialioji Didžioji sovietų enciklopedija, pavadindama jį dešiniųjų sparno poetu, šaukusių vienybės dvasininkišką aristokratiją ir buržuaziją, romantiškai idealizavusią viduramžių Lietuvą.

Pirmosios bolševikų okupacijos metu (1940 m.) Cvirka drąsiai aiškino, kad Maironis nebuves tautos jungėjas, o tik buožių interesų poetas; jis svetimas liaudies reikams, todėl esąs "bereikšmis ir menkas". Pirmojo bolševikmečio laiku buvo sustabdytas, jau Valstybinės leidyklos paruoštas, "Pavasario balsų" leidimas, o Maironio muziejaus steigimas sustabdytas "dėl lėšų stokos".

Dalykai kiek pasikeitė po II-jo pasaulinio karo ir naujosios sovietų okupacijos metu. Žmonių pasipriešinimą okupacijai ir krašto pavergėjams buvo mėginta nukreipti į kitą pusę — ieškota tautoje literatūros, kuri, Stalino žodžiais tariant, "skatintų kovos dvasią, stiprintų bei suvienytų patriotizmo jėgą, kurstytų neapykantą vokiečių fašistiniams grobikams".

Pasirėmus šiuo kriterijum, moralei pakelti buvo išleista lietuvių literatūros rinkinių, kuriuose šalia kitų jau atsirado ir Maironis. Tas pats Korsakas rašė, kad "Didžiojo Tėvynės karo metu, kai Lietuvos liaudžiai teko stoti į žūtbūtinę kovą su hitleriniais grobikais dėl savo gyvybės ir socialistinės ateities, Maironio literatūrinis palikimas, geriausieji jo patriotinės lyrikos posmai, tarnavo šiam didžiam reikalui".

Maironio 15 mirties metinių proga Vilniuje išleisti "Pavasario balsai", o Maskvoje rinktinė rusų kalba. Pagal Pranskų, nors Maironis ir buvo buržuazijos dainius ir dar kunigas, nors idealizavo dvarus ir nematė vargstančio kumečio, neprisidėjo prie darbininkų revoliucinės kovos, bet gražiai vaizdavo Lietuvos gamtą, kartais kritikavo buržuaziją, bet svarbiausia jo eilėraščiai, kaip "Kur lygūs laukai", "Eina garsas" ir kiti

įkvėpė liaudį kovoti prieš vokiškuosius fašistus, todėl jis prisimintinas ir vertintinas.

Šiuo metu panašaus kriterijaus ir laikomasi. Kadangi Maironio paneigti neįmanoma, tai jis toleruojamas, ieškoma pateisinamųjų motyvų jo kūryboje — priešburžuazinių, antivokiškų ir pan. — pakartotinai leidžiami jo raštai, iškošiant "netinkamus" posmus ar eilėraščius.

Maironį su tauta jungė poezija ir nuo jos skyrė kartais tiesiog fatališka tarpusavio nesupratimo ir įvairiausių nesusipratimų grandinė. Nuo pat jaunystės ji persekiojo nesuprantamos grėsmės šešėlis. Jau savo ankstyvojo periodo eilėraščiuose Maironis skundėsi būsimojo nesupratimo galimybė. Pvz. eilėraščiuose "Išnyksiu kaip dūmas", "Jei po amžių kada" ir t.t. Maironio žmogaus ir poeto santykis su savo skaitytojais ir dainuotojais visuomet pasiliko tipišku vienišojo santykiu su minia. Tauta gyvu Maironiu nesidomėjo ir nerado jam vietos savo tarpe, išstremdama poetą į pusiau abstrakčią, legendarinę egzistenciją.

Tai Maironiui buvo sunkus nusivylimas bei pralaimėjimas. Tauta mokėjo jo populiariusius eilėraščius, bet visiškai nesidomėjo jų sukūrimo kaina ir auka. Pagrindinė Maironio auka buvo ta, kad jis išdrįso poeziją rašyti merdėjančios, visų niekinamos tautos kalba ir pasipriešinti lenkų romantikų (su A. Mickevičium priešakyje) tvirtinimui, kad lietuvių tauta tinkama tik fiktyvei egzistencijai. Jo "litvomanija" užkirto kelią į vyskupystę, kuri, šalia poeto garbės, buvo viena pagrindinių jo gyvenimo ambicijų.

Ne mažiau skaudus smūgis Maironiui buvo jo poezijos reikšmės ir net vertės kvestionavimas, pirmajai modernizmo bangai Lietuvą pasiekus. Pirmojo prieškarinio literatūriniam jaunimui, kurio ryšiai su tautinio atgimimo epocha jau buvo palyginti silpni, oficialaus tautinio atgimimo Pranašo Maironio šešėlis atrodė per sunkus, uždengias naujus kūrybinius horizontus. Šios kartos idealas buvo žmogus, glaudžiai surištas su gyvenamąja tikrove. Maironis, senojo režimo simbolis, tapo pirmosios mūsų literatū-

rinės revoliucijos auka. Savo poezijos atmetimą Maironis palaikė asmenišku įžaidimu ir poetinio nuosmūgio apraiška. Poeto reakcija ryškiai atsispindi eilėraštyje-satyroje "Mūzos pavojuje".

Paskutinis ir bene skaudžiausias Maironio nusivylimas buvo nepriklausomybę atgavusios laisvos tautos realybe. Išsipildžius pranašiškiems poeto lūkesčiams ir žodžiams, laisva tauta buvo per daug užimta kasdieniškais rūpesčiais, kad galėtų daug dėmesio kreipti į praeities liekanas ir sentimentus. Maironis dar kartą buvo apeitas: naujai atkurtoje valstybėje pirmąją vietą užėmė judrusis Vaižgantas, o ne tylusis pranašas Maironis. Vaižgantui mirus, gedėjo visa tauta, o tuo tarpu metais ankstesnės Maironio mirties beveik niekas nepastebėjo... Daug kas iš jo skaitytojų ir dainuotojų gal net nė nežinojo, kad Maironis iki tol buvo gyvas.

Tautai toks santykis su didžiausiu poetu buvo nepaprastai patogus. Iš tiesų būtų buvę nelengva surasti jam vietą, atitinkančią jo nuopelnus ir reikšmę. Todėl visi be žodžių sutiko, kad senstantis poetas naujam gyvenimui nebetinka ir turi pasitenkinti tik statiška praeities kovų paminklo situacija.

Visa to akivaizdoje Maironiui, kaip tipiškam idealistui, nepriklausomos Lietuvos gyvenimo praktika ėmė atrodyti ne visą amžių puoselėto idealo įsikūnijimu, o greičiau to paties idealo parodija. Todėl nenuostabu, kad jo paskutinė kūrybos duoklė buvo visoje mūsų literatūros istorijoje aštriausios satyros: "Lietuva — didvyrių žemė", "Kai kam", "Nuolat verkšlenantiems politikams" ir eilė kitų.

Gyvas būdamas, Maironis nemėgo kritikų. Bet tuo pačiu kritika buvo gana vienašališka. Jo kūrybos vertintojai daugiausia naudojo istorinį-visuomeninį metodą, pagrindinį dėmesį skirdami istorinių aplinkybių, kuriose poezija buvo sukurta, nagrinėjimui, visuomeninei-ideologinei poezijos reikšmei ir srovei. Į antraeilę vietą buvo nustumiami grožinių kūrybos aspektų nagrinėjimai. Krinta į akis ir Maironio kūrybos kritikos negausumas.

Tačiau niekas negali užginčyti tiesiog neišmatuojamai didelės reikšmės, kurią turėjo Maironio poezija naujosios lietuvių poezijos evoliucijoje. Prieš Maironio atėjimą lietuviškai rašyti poeziją buvo beveik neįmanoma. Poetai rašė taip, kaip jiems tradicija diktavo, nesirūpindami nei kalbos, nei formos, nei poetinės dikcijos individualumu. Tik K. Donelaičio arba A. Baranausko talentas galėjo pasiekti geresnių rezultatų. Maironis pirmasis suteikė lietuviškai rašytinei poezijai literatūrinę kalbą ir apipavidalinimą. Jis pakeitė mūsų kalbos struktūrai netinkančią, iš lenkų paimtą silabinę eilėdarą tonine ir jos normas — metrus, strofas konkrečiai kūrybiškai pritaikė lietuviškai poezijai. Nors naujai įvestos eilėdaros principų Maironis neformulavo (tai atliko kiti), bet kelią jiems paruošė jo poezija.

Nuo pirmosios "Pavasario balsų" laidos pasirodymo 1895 m., iki ankstyvųjų simbolizmo apraiškų mūsų poezijoje, Maironio įtaka buvo centrinis veiksnys lietuvių literatūroje. Simbolizmo ir estetizmo banga Maironio įtaką gerokai sumažino, bet ji vis dar pasiliko reikšminga iki nepriklausomybės paskelbimo. Nors nepriklausomybės laikų poetams Maironio įtaka jau buvo beveik nežymi, bet ir jie vienu ar kitu būdu išėjo jo poezijos mokyklą ir dažniausiai pirmuosius kūrybos mėginimus pradėjo maironiškai.

Kaip iš tikrųjų Maironis buvo vertinamas kritikų? Pirmuoju jo kritiku būtų galima vadinti vysk. A. Baranauską, kurį Maironis idealizavo ir laikė dideliu autoritetu. Jam dedikavo pirmąjį savo stambesnį kūrinį "Lietuva". Prieš išvažiuodamas į Petrapičio Dvasinę akademiją 1888 m., su dedikacija įteikė "Jo Mylistai Švenčiausiam Vyskupui Antanui Baranauskui". Maironis tikėjosi ir Baranausko nuomonės apie kūrinį, tačiau vyskupas, net nepadėkojęs, pasak Tumo-Vaižganto, žadėjo kada nors paskaityti. Jam nepatikė tai, kad Maironis jau vartojęs ne schleicherinę rašybą. Tačiau po kelių mėnesių Baranauskas vis dėlto parašė laišką akademijos prof. Dovydaičiui, kuria-

Edm. Arbas

Gyvenimo idilija (spalvota grafika)

me pripažįsta Maironiui talentą eiliuoti ir tikisi iš jo gero poeto.

Spaudoje pirmiausia Maironis paminėtas 1892 m. "Žemaičių ir Lietuvos Apžvalgoje" K. Pakalniškio straipsnyje, kur recenzuojami 1893 m. kalendoriai ir teigiamai minimi juose įdėti Maironio eilėraščiai.

Maironio poema "Tarp skausmų į garbę" buvo sutikta įvairiai. Maironis ją vadino savo mylimiausiu kūdikiu, o "Varpo" kritikas S. Matulaitis (1895 m.) patarė Maironiui daugiau poemų nerašyti, nebent labai trumpą, nes "skaitytojui užmigdyti ir 20 puslapių pakaks".

J. Tumas-Vaižgantas kitaip sutiko "Tarp skausmų į garbę". Jis teigė, kad "jauno Mačiulio poema buvo pirmos skaistybės komet... Ji buvo ano laiko šedevras, kuris pilnai patenkino to kvapo ištroškusius".

Jaunimas ypač džiaugėsi nauju poetu ir jo dainomis. Maironis, kaip kovos šauklys, skardžiai šaukė jaunimą kovon dėl "jauno-

sios Lietuvos" ir rado tam šauksmui stiprų atgarsį. Pataisyta ir pavadinta "Jaunąja Lietuva" poema 1908 metais buvo dar kartą išleista.

Adomas Jakštas-Dambrauskas Maironi laikė tokiu dainiumi-pranašu, kuris poemoje parodė ne tik tai, koks yra mūsų gyvenimas, bet ir koks turėtų būti. Savo "Pavasario balsais" Maironis visus patraukęs savo lyrikos dvasia, nes radęs tautinės poezijos raktą ir į platų pasaulį paleidęs savo dainas naujomis formomis, bet dvasia jų artima senajai liaudies dainų formai. Tačiau Jakštas matė ir lyrikos trūkumus, motyvų ribotumą. Nežiūrint, kad Maironio poezija lietuviams brangi ir savą, ji neprilygsta pasaulinių poetų kūriniais, nes nepakyla "aukščiau Šatrijos kalno". Jakštas buvo bene pirmasis, įvertinęs "Pavasario balsus", išnagrinėdamas jų motyvus, ypač patriotinį, iškeldamas formos ypatybes, geras ir silpnas puses, aptaręs Maironio didžią reikšmę tiek literatūroje, tiek tautos gyvenime.

1913 m. buvo sumanyta švęsti 25 metų Maironio literatūros darbo jubiliejus. Maironis atsisakė kokiame nors pagerbime dalyvauti, bet tuometiniai laikraščiai ir žurnalai jam pagerbti skyrė ištikus numerius. Putinas, tuomet dar labai jaunas poetas, "Ateityje" taip rašė: "Visi tautos reikalai, jos vargai ir nelaimės randa atbalsį jautrioje dainiaus krūtinėje ir tenai, apsitaisę poezijos rūbais, vėl grįžta į ūkanotą tėvynės padangę, guosdami ir stiprindami suvargusių brolių dvasią. Štai kodėl mums brangus Maironis ir taip suprantama jo poezija".

Žinoma, buvo ir kitokių atsiliepimų. A. Voldemaras "Vilniaus Žiniose" 1906 m. puolė Maironį. Vėliau jį taip pat puolė Albinas Herbačiauskis, išeidamas prieš senosios kartos ideologiją ir literatūros tradicijas, sukurtas Maironio. Kleofas Jurgelionis pareiškė, kad labai nedaug kuo iš Maironio galima gėrėtis. Vėliau, jau nepriklausomoje Lietuvoje, kilus diskusijoms dėl literatūros tautiškumo, Maironis imtas neigiamu pavyzdžiu. Tačiau nepaisant neigiamų atsiliepimų, literatūros istorija ir kritika sutiko, kad Maironis yra didelis poetas. O nelaimių metais kovojanti tauta vėl į jį atsigrįžo.

Nežiūrint, ar poetas Maironis buvo įvertintas, ar užmirštas, iškeltas, ar nustumtas į palėpę su kitais senais, nereikalingais daiktais, jo reikšmė lietuvių tautai palieka milžiniška. Galime jį vertai vadinti didžiuoju tautos atgimimo Pranašu ir taip pat galime tvirtinti, kad Maironio lyrikos reikšmė šiandien okupuotoje tautoje vėl atrasta, supраста ir svarbi. Jo dainas dainuoja pavergtas lietuvius, pakeisdamas tik priešų vardus, tačiau su tokiu pat užsidegimu ir viltimi, kaip ir anais tautinio prisikėlimo metais.

Maironiui patiktų matyti, kad jis vėl modernus ir reikalingas.

Šaltiniai: J. Grinius, "Veidai ir problemos lietuvių literatūroje", 1973, Roma; "Maironis", "Aidų" leidinys Nr. 7, 1963 m., Brooklyn, N.Y.; Juozas Brazaitis "Raštai", II t., 1981 m., Chicago; "Lietuvių poezija", I t., 1967 m., Vilnius; "Maironis, Rinktiniai raštai", I tomas, 1956, Vilnius; "Lietuvių poezijos antologija", 1951, Chicago; Maironis, "Pavasario balsai", 1952, Roma.

Jaunystės džiaugsmas, meilė ... ir mirtis (II)

Praėjusį kartą rašėme apie Kristiną, kuri, atvykusi į Čikagą, aplankė mane ir pasakojo apie savo motinos meilės ryšius su kitu vyru ir planuojamas skyrybas. Ji buvo pasamdžiusi detektyvą, kuris sekė slapstus motinos pasimatymus ir įrašė į juostą jų meilės pasikalbėjimus.

Kyla klausimas, ar tai daryti legalu, ar nėra nuodėmė, nusikaltimas? Be to, Kristina turi savo gyvenimo vingių, paklydimų, išgyventą tragediją.

Vieną vakarą, baigę pasikalbėjimą, mudu nutarėme kreiptis į kunigą, kuris yra ir advokatas, turįs teisės doktoratą.

Taigi po ankstyvų Mišių mudu su Kristina nusivežėme kunigą į restoraną pusryčių. Laimei, radome pusryčiaujantį Valparaiso universiteto psichologijos profesorių, aktyvų mūsų bažnyčios narį, prie kurio stalo ir mes atsėdome. Mūsų tikslas buvo su jais pasikalbėti, kaip būtų galima išgelbėti Kristinos šeimą.

Pasikalbėjimas buvo nuoširdus, nors daug laiko neturėjome. Vienas skubėjo į teismą ginti bylos, kitas — į universitetą. Profesorius gretimame miestelyje turi savo kabinetą, tad sutarėme, kad Kristina nuvyks pas jį pasikalbėti. Išklaušę mūsų kalbas, davę daug gerų patarimų, abu pasiūlė mums nuvykti į mūsų diecezijos rengiamas vedybinio gyvenimo paskaitas, kurias veda ku-

nigas, talkininkaujant įvairiems specialistams. Su šia institucija aš esu gerai susipažinęs. Ji turi keturis skyrius. Vienas skyrius skirtas išsiskyrusioms šeimoms, kitas tiems, kurie ruošiasi skirti, kiti du — atskirai moterims ir vyrams. Būdamas "Laiškų lietuviams" bendradarbis, su tinkamomis rekomendacijomis, aš galiu dalyvauti visų skyrių rengiamose paskaitose-pasitarimuose. Kursui skiriamos dvi valandos. Pirmiausia apie 15 minučių kalba vedėjas, po to pakviečiamas kalbėti vedybinio gyvenimo konsultantas. Paskui vyksta paklausimai, diskusijos.

Dabar pora žodžių dėl tų Kristinos mamų ir jos mylimojo slapto pasikalbėjimo užrekorduotų juostelių. Detektyvas išviliojo iš Kristinos daug pinigų. Tokiu atveju visados reikia pasirašyti sutartį. Kristina, girdėjusi gandus, norėdama išgelbėti savo ir kitą šeimą, norėjo tik sužinoti, ar tikrai mama turi slaptus pasimatymus ir ar ji ruošiasi skyryboms. Būtų užtekę, jei detektyvas būtų užrekordavęs įtariamųjų telefoninį pasikalbėjimą (žinoma, tai yra nelegalu). Taip pat būtų užtekę, jei detektyvas būtų juos sekęs, kur jie eina, susitinka, ką daro. Dabar detektyvo sąskaitoje, kurią parodęs jis sudraskė, buvo užrašytas penkių dienų sekimas, kai užteko vienos dienos. Reikėjo sumokėti už penkių dienų motelio kambarį, už kyšius motelių tarnautojams, už sienose skylių gręžimą, vielų įvedimą, dar pridėdant vakarienę ir t.t. Visas tas reikalas yra nelegalus, laužas įstatymus, žalojantis žmogaus privatų gyvenimą. Baisu ir pagaltoti. Reikia to vengti. Bet. . .

O vis dėlto mes tai darome, nežiūrint, kad tai nuodėmė. Einame prieš savo sąžinę, laužome įstatymus. Ir klausiamo tada save: ar tai mes darome tik iš smalsumo, pasismaližiavimo, noro sužinoti kito žmogaus paslaptis? Ne! Ir dar kartą ne!

Kristina, išgyvenusi jaunystėje didelę tragediją, kuri, kaip ji pati sako, nepažinojo laimės, jaunystės džiaugsmo ir meilės, norėjo visa tai matyti bei išgyventi savo šeimoje. Ji pasiryžo gelbėti savo šeimą.

Detektyvas Kristiną apgavo. Jis galbūt persistengė. Bet tokia yra jų profesija. Tai pamoka mums visiems. Tokiais atvejais pirmiausia reikia ieškoti patarimo pas kunigus, pas vedybinio gyvenimo žinovus. Kiekvienas skubėjimas dažniausiai atneša daug klaidų. Atsargumas — išminties bokštas.

Visa tai, ką Kristina padarė, norėdama išgelbėti savo tėvų santaiką, buvo klaidinga. Aš, spaudos žmogus, galiu išklausti slapta užrekorduotas juostas. Negaliu ištiesi pasikalbėjimo užrašyti, negaliu pažodžiui panaudoti ištisų frazių bei sakinių. Rašydamas spaudai, turiu taip pakeisti, kad skaitydami paliestieji asmenys pagaltotų: "Lyg apie mus rašo. Labai panašiai".

Dalyvavimas vedybinio gyvenimo sekcijos paskaitose, diskusijose mums abiem su Kristina daug padėjo, ir mes pradėjome veikti pagal sudarytą schemą: atsargiai, planingai, pergalvotai.

Daugiausia padėjo kunigai. Paskui — vedybinio gyvenimo konsultantai, gydytojai, psichiatrai, psichologai, alkoholikų gydymo institucija. Kristinai visa tai kainavo dar septyni šimtai dolerių. Anas tūkstantis, sumokėtas detektyvui, buvo bereikalingai išleistas. Planingai veikiant, būtų užtekę dviejų šimtų dolerių (jeigu iš viso tai būtų reikalinga).

Po kelių mėnesių dvi šeimos grįžo į normalų, sutartinį gyvenimą. O kaip su tomis paliktomis nuosėdomis?.. Meile ir ištiki-mybe?..

Prisimename pasakėčią "Žmogus ir liūtas". Žmogus, sutikęs liūtą, sviedė į jį kirviu ir dar negražiu žodžiu pavadino. Po kiek laiko vėl juodu susitiko. Tada liūtas pasakė žmogui:

Žaizdos skausmą užmiršau,
nors ir daug kentėjau,
bet pikto žodžio,
kurį iš tavęs girdėjau,
kol mirsiu — neužmiršiu.

Ar tie pasakyti pikti žodžiai gali nugrimzti praeitin?.. Ką gi sako sąžinė? Nuodėmė! Nuodėmė!.. Nuodėmė upės srove nuplaukė. O Šv. Rašte skaitome, jog palai-

dūnas sūnus sugrįžo namo, ir tėvas jį pasitiko išskėstomis rankomis. Taigi...

Angelė. Su Angele rišosi mano nerūpestingos vaikystės dienos. Graži, spalvinga, žodžiuose dantyta. Ją vadindavome vyrų širdžių ėdike. Mėgo šėlti, siausti. Tėvas buvo banko direktorius, ir vienturtė dukrelė pinigų vertės nežinojo. Studijavo meną, metėsi muzikon, griebėsi medicinos studijų. Taip už mokslo diplomo ir neužsikabino. Mes ją mylėjome, ir ji mus mylėjo, bet ar ji buvo ką nors iš mūsų įsimylėjusi — nepatiria. Ar kas nors ją buvo įsimylėjęs — vėl klausukas.

Karo vėtrai artėjant prie Vilniaus, vienas mano geras draugas žurnalistas paskambino telefonu ir pakvietė užsukti pas jį. Ten radau ir Angelę. Jų lagaminai buvo paruošti. Jie rengėsi kelionei į Vakarus. Visi trys sutarėme, kad jiedu susituoks, pirmai progai pasitaikius.

Gyvendamas Vienoje, Austrijoje, gavau iš jūdvių laišką. Kvietė atvykti į Drezdeną ir būti liudininku jų vestuvėse. Turi lašinių gabalėlį ir stipriosios butelį, atsivežtą iš Lietuvos. Išsirengiau kelionėn. Anglų bombonešiai greičiau pasiekė Drezdeną, ir, man esant pakelyje, miestas skendėjo liepsnose.

Po to susitikau juos Hamburge. Jiedu rengėsi vykti į Braziliją. Su jais kartu ir šeimos draugas. Kvietė ir mane kartu vykti į Pietų Ameriką, kur gyveno mano draugo dėdė, ten gana gerai įsikūręs.

Hamburge būdamas, buvau šeimos kivičių liudininku. Angelė laukėsi kūdikio. Ji norėjo skirtis su mano draugu, su kuriuo gyveno. Ji nebuvo ištekęjusi nei bažnyčioje, nei civiliskai. Pokario metais, nesant administracinės tvarkos, patys galėjo vedybinius raštus sutvarkyti. Parašei, pasirašei, ir laikinai buvo viskas sutvarkyta.

Gimė Kristina, panaši į mano draugą, kaip du vandens lašai. Liko Angelei pasirinkti, su kuriuo ji nori tęsti vedybinį gyvenimą. Nepasakysiu, kad kuris nors iš jų būtų buvęs labai ją įsimylėjęs. Bent man taip atrodė. Ji pasirinko Vytautą, o mano draugą Juozą paliko viengungiauti.

Angelė blaškėsi jaunystės dienomis, blaškėsi ir vedybiniame gyvenime. Žiūrėk, pūstels koks vėjelis, ir ji nori skirtis su esamu legaliu vyru ir grįžti prie pirmojo. O tarp jos varstomų durų dažnai būdavau aš pastatytas. Angelė visados mėgo lėbauti. Išgerdavo saikingai, kaip ji mėgdavo sakyti, rimtai moteriai deramai. Bet lašeliai daugėjo. Stikliukas lenkė stikliuką. Susirado tokį pat draugą. Nežinia, kas ką kurstė, bet liepsnelė užsiliepsnojo. Sekė slapsti pasimatymai, išgertuvės, pasimylėjimai, sąmokslas. Apsvaigę mėgino kurti naują gyvenimo kelią. Namie velniukai virė smalą. Angelė pasidarė pikta, nervinga, nerami. Įgimtas jaunystės siautimas dabar pasidarė raganiškas. Šeimos nariai jautėsi esą įnamiai, susitraukę į kriaukles. Visi bijojo rytojaus, kuris galėjo būti blogesnis negu ši diena. Ir staiga... nuslinko juodi debesys, prašvito graži diena... Džiaugsmui nebuvo galo.

Kristinos planai išsipildė. Angelė po ilgos kovos prisipažino, kad ji yra alkoholikė. Grįždama namo iš ligoninės, parsivežė taiką, ramybę.

Angelės vyras Vytautas. Ramus, tylus, taikus, lėtas, mažakalbis. Tokio pat būdo buvo ir jos pirmasis vyras Juozas. Angelė juos abu vadino lepšiais. Kartą ji man skundėsi, jog norėtų, kad vyras būtų vyriškesnis, reikalui esant, ją gerokai supurtytų, nepasiduotų jos įgeidžiams. O dabar vienas vis kartojo: "Gera, Pupyte, daryk, Pupyte, ką nori, kas tau patinka". O antrasis kaip papūga vis sako: "Širdele mano, brangioji mano, kaip tu padarysi, taip bus gerai, kaip tu pasakysi, taip pat aš pritarsiu". Ir kočiojo Angelė juos abu, kaip minkštą tešlą.

— Per geri tie vyrai, — ji ne kartą nuogastavo. — Tas gerumas taip apsaldina jų širdis, kad jie nemoka žmonos paglamonėti, pabučiuoti. Jei prisiglaudžia, tai lyg akmenį prie tavęs prirideną, jei apsikabina, tai taip ir jauti, lyg jie šaltą varlę delne laikytų.

Ar mylėjo Vytautas Angelę? Mylėjo ir labai pavyduliavo. Atrodė, lyg jis norėjo ją laikyti namuose su užrakintomis durimis.

— Miško paukštis vis į mišką žiūri, — dažnai Vytautas priekaištaudavo Angelei. Žinoma, bereikalingai, akiplėšiškai! Kai ji norėdavo išeiti pasisvečiuoti, tai jis visokiais būdais atkalbėdavo, pasiūlydamas likti namie su juo, išgerti konjako. Nebuvo jis girtuoklis, bet nuo stiklelio neatsisakydavo. Tada gerdavo su juo ir Angelė. Vienam nepakenkė, bet kitą į alkoholikų eiles įrikiavo.

Dabar Vytautas su Angele labai gražiai sugyvena. Jiedu daug keliauja. Jis mėgsta fotografuoti, filmuoti, o ji — piešti. Kai po susitaikymo grįžo iš ilgesnės kelionės po Azijos kraštus, jis laiške rašė: "Vedybiniam gyvenime medaus mėnesiai būtini. Tada išsiklbi, vienas kitą labiau pažįsti. O kaip žinai, pokario metais mes jų neturėjome. Todėl ir vedybinio gyvenimo ratai braškėjo. Dabar, po 37 vedybinių metų, mudu grįžome iš medaus mėnesio kelionės. Ak, kokia ji buvo graži, džiaugsminga. Mudu pirmą kartą prisipažinome vienas kitą labai myli, išimylėje. . ."

Kristina. Jos kūdykystės dienoms tiktu pasakymas: "Tarp dviejų auklių — vaikas be galvos". Tėvas ir patėvis pasiliko gyvenimo filmo ekrane. Motina — filmo žvaigždė, atsidėjusi vaidybos menui.

Kristina, atvažiavusi manęs aplankyti, atsivežė du paveikslus. Mamos — tinkle išsiuvinėtas Nemuno pakrantės vaizdas. Antroje pusėje įrašas: "Ar prisimeni?.. — Angelė". Prisimenu! Aš ten su ja susipažinau. Kristinos paveikslas aliejinis, tamsių spalvų, dominuoja raudona.

Svečiuodamasi ji paklausė, ar aš sutikčiau, jeigu ji pertvarkytų sienose kabančius paveikslus ir surastų vietą savo kūriniiui. Ji lyg atspėjo, ką aš seniau rengiaus padaryti.

Vieną vakarą mudu su Kristina sėdėjome prieš jos paveikslą, gurkšnojome kavą, pasigardžiuodami jos mamos man padovanotu midum.

— Šiame paveiksle aš piešiau savo gyvenimo tragizmą, — giliai įbedusi į jį akis, nervingai kalbėjo Kristina. — Tai vienas iš triptiko. Kitame paveiksle vaizduoju savo jaunystę. Trečiame — meilę. Jis nebaigtas. Jį vis perdažau, vis naujų spalvų surandu.

— Apie kokią tragizmą kalbi? — net užspringdamas midumi, paklausiau.

— Klausyk! Užsirūkyk pypkę ir klausyk. Kai mudu susitikome ir po pasisveikinimo tau pasakius, kad aš turėčiau būti laiminga, nes į tėvą panaši, aš atšoviau, kad laimė ne man skirta. Taip ir buvo nuo kūdikystės dienų. Atrodo, lyg laimės žiedai vis vyto. Prasiskleis pumpurai, bet neprazydės. Gal dėl to, kad aš labai ilgėjaus laimės, ieškojau jos, lyg paparčio žiedo. Turbūt laimei reikalinga saulėtų, gražių dienų. O manąsias vis gaubė ašarų lietus, tamsūs debesėliai. Turbūt reikia, kad laimę lydėtų džiaugsmas. Bet ir džiaugsmas bėgo nuo manęs. Rodos, vis vejuosi, bet nepagaunu.

— O man atrodo, kad tu laiminga, kad džiaugsmas tavo palydovas, — pertraukiau ją.

— Oi ne, oi ne! — atsakė, lyg dejuodama.

— Tad gal meile apsigylei?

— Nė nespėjau meile apsigilti, nes mirtis ją pasiėmė.

— Mirė sužadėtinis?

— Aš šiandien turbūt būčiau laiminga, jeigu jis būtų miręs, — lyg skubėdama, atsakė. — Jis nusizudė! . .

— Kodėl? Gal dėl tavęs?..

~ ~ ~

P.S. Kitame numeryje rašysime apie Kristinos gyvenimo tragizmą.

Ačiū B.A. už labai įdomų laišką, gautą iš Vokietijos. Mes juo pasinaudosime artimiausioje ateityje. Gaila, kad Jūsų vyras taip "žiauriai suvokietėjo". Prašomus "Šeimos" straipsnius padauginęs pasiųsiu Jums. Prašome nesiųsti "kvepiančios vokiškos kavos". Jei norite atsilyginti, atiduokite auką kun. Vaclovui Šarkai, kuris švenčia 60 metų gimtadienį. Jūs laiške rašote, kad "Laiškų lietuviams" žurnalą "pasivogėte" iš kun. Šarkos kabineto ir perskaitėte "Šeimos" skyrių. Ačiū už gražius žodžius, jie atstos "kvepiančią kavą". Būtų dziugu, kad ir daugiau lietuvių, gyvenančių V. Vokietijoje, užsiprenumeruotų "Laiškus lietuviams", tai nereiškėtų "vogti" iš kun. Šarkos.

Tėvynėje

Paruošė **GEDIMINAS VAKARIS**

UŽDEGTAS POEZIJOS PAVASARIO ŠVENTĖS AUKURAS

Šių metų Poezijos pavasario šventė įvyko gegužės 27 d. Vilniuje. Eilės skambėjo prie S. Nėries paminklo, universitete ir kitose vietose bei įmonėse.

Gegužės 28 d. įvyko iškilmingas Poezijos pavasario atidarymas Kaune, kur 1965 m. pirmąjį kartą buvo uždegtas jos aukuras. Vakare tūkstančiai kauniečių ir svečių susirinko Lakštingalų krantinėje Palemone, prie Salomėjos Nėries atminimo muziejaus. Uždegtas įprastinis šventės aukuras.

Šventės laureato vainiku apvainikuotas poetas Sigitas Geda. Šis vardas jam suteiktas už poezijos knygą "Žydinti slyva Snaiyno ežere".

SKAMBĖJO GINTARINĖ TRIŪBA

Beveik kiekvieną pavasarį Kaune įvyksta respublikos geriausių estradinės muzikos atlikėjų konkursas. Pirmasis "Gintarinės triūbos" konkursas įvyko 1965 m. Šiais metais jis keturioliktasis. Per šį laikotarpį estradinės muzikos renginys labai pasikeitė: iškėlė daugelį šiandien žinomų estrados muzikantų ir dainininkų. Geriausi įvairių rūšių vienetai ir dainininkai apdovanojami. Į

Prašome perduoti kun. Šarkai sveikinius bei linkėjimus gimtadienio proga. Aš jam esu skolingas. Jis labai maloniai priėmė mano sūnų Marių ir jo draugą Raimoną, kai jiedu lankėsi Vokietijoje.

Jūsų Vytautas Kasniūnas

steigta dovana dainininkui, geriausiai atlikusiam lietuvių kompozitoriaus dainą.

"VILNIES" CHORAS

Vilniuje prieš dvidešimt metų įsikūręs "Vilnies" choras suruošė daug pasirodymų ne tik Lietuvoje, bet ir kituose kraštuose. Sakoma, kad šis vienetas pajėgiausias ir didžiausias Lietuvos sostinėje. Švęsdami dvidešimties metų jubiliejų, suruošė koncertą valstybinės filharmonijos salėje. Ta proga buvo pagerbti choro veteranai ir veiklūs dalyviai. Kolektyvo meno vadovas ir dirigentas nusipelnęs artistas J. Šidlauskas, chormeisterė I. Novikienė.

EKRANE — KAIMO SUNKENYBĖS

Apie jaunus žmones, dirbančius kaime, parodo dokumentinė judomų paveikslų juosta, pavadinta "Žemės šeimininkai". Lietuvos kino studijoje šią juostą padarė režisierius R. Šilinis su žurnalistu V. Vaičekausku, kuris taip pat yra ir vaizdų autorius.

"Žemės šeimininkai" buvo filmuojami Alytaus rajono ūkiuose. Beveik metus judomosios juostos darytojai lydėjo žemdirbius į laukų darbus ir statybas. Filmuotojai su jaunais žmonėmis taip pat praleido ir ilgus žiemos vakarus. Į judomų paveikslų juostą autoriai stengėsi perkelti ne tik visą šiandieninio kaimo gyvenimą, bet ir panagrinėti jo sunkumus, kurie tą gyvenimą kartais padaro labai sunkų. Pokalbiuose su jaunais žmonėmis ieškoma atsakymų į klausimus: kodėl kolūkiuose kartais nelengva būna įsikurti jaunai šeimai, kodėl dirbančiam su ūkio mašinomis sunku rasti nuotaką, kodėl jaunimas dar gana dažnai romantišką kaimo grožį iškeičia į miesto triukšmą?

LOBIS TRANŠEJOJE

Vievyje, Vilniaus gatvėje, kasant tranšę telefono laidams, darbininkų kastuvai išvertė iš žemės sunkų puodelį. Jame atrado 17 a. pradžios monetų. Puodelyje buvo penkių rūšių monetos: įvairių valstybių variniai šilingai, sidabrinės kapeikėlės. Visas lobis, 800 monetų, perduota Trakų istorijos muziejui.

KOMPOZITORIAUS J. ŠIRVINSKO KŪRYBINIAI VAKARAI

Plungėje ir Telšiuose, Kuršėnuose ir Šiauliuose bei Panevėžy suruošti kompozitoriaus Juozo Širvinsko kūrybiniai vakarai. Juose skambėjo kameriniai kūriniai smuikui ir violončelei. Autorius klausytojams papasakojo apie savo kūrybinę veiklą ir naujus sumanymus.

Kūrybiniuose vakaruose dalyvavo solistai V. Christauskas ir V. Bičkutė, violončelistas R. Armonas ir smuikininkas G. Dalinkevičius. Pianistai I. Armonienė ir V. Buivydaičiai bei muzikologas D. Katkus.

VAIKŲ MENO ŠVENTĖ

Šventė buvo suruošta sporto salėje Kaune. Ji prasidėjo moksleivių pramoginių šokių konkursu. Jame dalyvavo ne tik Kauno atstovai, bet šokėjai iš Vilniaus, Klaipėdos, Panevėžio, Anykščių. Susirinkusiems koncertavo berniukų choras "Varpelis" ir J. Naujalio meno mokyklos smuikininkai. Šios šventės vadovas ir vyriausias režisierius buvo Tomas Petreikis.

LIETUVOS ŽIRGAI

Lietuvos respublikoje yra užregistruoti 77 tūkstančiai arklių. Arkliai laikomi ne tik kaimuose, bet ir miestuose. Vilniaus miestas turi per du šimtus arklių, kurie padeda valyti gatves, perveža smulkius krovinius.

Specialistai mano, kad arklys labai reikalingas asmeniniams kolūkiečių sklypams apdirbti. Vidutiniame ūkyje penkioms šeimoms visiškai užtenka vieno arklio. Lietuvoje labiausiai paplitę Lietuvos sunkiasvorių ir žemaičių veislės žirgai. Pirmenybė paprastai teikiama žemaitukams. Arklys ne tik darbui tinkamas, bet taip pat ir sportui. Sportinius žirgus auginą penki respublikos žirgynai. Kai kurie žirgai patenka net į tarptautines varžybas. Nemuno ir Žagarės žirgus labai noriai perka Prancūzija, Italija, Danija, Austrija, Švedija ir Suomija.

Ristūnai Lietuvoje auginami Dusetų žirgynė ir keliuose ūkiuose. Iprastinės tapo lenktynės ant Sartų ežero. Vilniuje, Kaune ir Klaipėdoje yra jojimo mokyklos.

Lietuvoje, kaip ir visame pasaulyje, didėja susidomėjimas ne tik žirgų ūkinėmis savybėmis, bet ir žirgų sportu. Lietuvos žemdirbystės mokslinio tyrimo instituto direktorius A. Budvytis sako, kad į Dotnuvoje veikiančią jojimo mokyklą negali priimti visų norinčiųjų. Neužtenka žirgų. Teisę jodinėti gauna tik labai gerai besimoką moksleiviai ir aktyvūs visuomenininkai.

Lietuvoje kasmet dar rengiamos žirgų varžybos "Bėk, bėk, žirgeli". Šios varžybos būna kasmet Anykščiuose, prie Arklių muziejaus.

Lietuvoje pavyko atkurti žemaičių žirgų veislę. Ja rūpinasi veterinaras V. Jusis ir Vilniaus žirgyno darbuotojas V. Orentas. Gerinamos ir kitos žirgų veislės. Sūdavijos žirgynė auginami Lietuvos sunkiasvoriai žirgai. Vilniaus ir Žagarės žirgynai parsigabeno iš Švedijos ponių. Jais gali jodinėti 5-6 metų vaikai. Šios rūšies žirgų kasmet vis auginama daugiau.

KALVIO DVIRATIS

Šiaulių "Aušros" muziejuje yra vienas pirmųjų Lietuvoje pagamintų dviračių. Dviračio padirbėjas buvo kalvis Kazys Šuopis iš dabartinio Pakruojo rajono, Lygumų apylinkės. Jis jau miręs, bet sumanaus kalvio atminimas gyvas. Kalvį žmonės dar vadino Šuopeliu, kadangi tame pačiame Aleknaičių kaime gyveno bendrapavardis. Tai buvo nepaprastai nagingas žmogus, imlus ir smalsus visokioms naujovėms. Ką pamatė, tą padarė.

Šiaulių "Aušros" muziejaus vedėjas Vincas Vaitekūnas pasakoja šio dviračio istoriją. Dviratis pagamintas maždaug 1910 m. Tais laikais Šiaulių apskrityje buvo tik vienas tikras, pagamintas įmonėje, dviratis. Juo retkarčiais per Šiaulių miestą pravažiavo vyresniosios klasės gimnazistas, kažkokio dvarininko sūnus, sukeldamas praeivių tarpe didelį smalsumą. Atsitiktinai tą dviratį galėjo pamatyti Šuopelis, o gal net tą gimnazistą susirasti ir su dviračio padarymu susipažinti.

Darydamas šį dviratį, Šuopelis pakartojė visas pagrindines dviračio sudaromas da-

lis. Dviratis metalinis, mediniais tekiniais, aptrauktais juostine geležimi, su užpakaliniu stabdžiu. Juo važiuoti nelengva. Labai sunku minti, nes ratai dideli, o minamos pėdelės neproporcingai mažos.

DEGTUKAI BE DĖŽUČIŲ

Kauno "Liepsna" gamina degtukus, kurių popieriniai dėžučių viršeliai beveik nesuklijuoti. Kol prekybininkai degtukus išima iš įpakavimo dėžių, degtukai išbyra iš dėžučių. Neilgai degtukais gali naudotis pirkėjai.

DIDŽIAUSIAS LIETUVOJE VIŠTYNAS

Didžiausias vištynas respublikoje yra Kaišiadorių. Dideli gamybos laimėjimai sudaro dideles sumas, kurios panaudojamos gyvenamųjų namų statybai. Per du pastaruosius penkmečius pastatyti du bendrabučiai po du šimtu vietų. Du šimtai keturios dešimtys šeimų apsigyveno patogiuose butuose. Pastatyta maisto parduotuvėlė ir dviejų šimtų devyniasdešimt vietų vaikų darželis.

ŽYMUS SMUIKININKAS

Lietuvos muzikiniame gyvenime yra gražus paprotys. Kartą per metus žymiausi dainininkai ir instrumentalistai suruošia solinius koncertus. Toks koncertas buvo suruoštas profesoriumi smuikininkui Eugenijui Paulauskui Valstybinės filharmonijos didžiojoje salėje.

Jau trisdešimt metų šis smuikininkas žavi klausytojus artistišku, garso grožiu, menine prigimtimi. Pats ryškiausias E. Paulausko atlikėjo bruožas — įsijautimas į muzikos reikšmę.

GRAFIKĖ MARCĖ KATILIŪTĖ

Karts nuo karto M.K. Ciurlionio dailės muziejuje suruošiama M. Katiliūtės darbų paroda, kuri susilaukia daug lankytojų. Muziejuje esama daugiau kaip pusė tūkstančio jos darbų. Dailininkės gyvenimas buvo trumpas (1912-1937), bet ji paliko ryškų pėdsaką lietuvių dailėje. Jos menas yra ryškus, prasmingas ir žadinantis žmogų naujam gyvenimui. Savo darbuose stengėsi atskleisti gyvenimo tiesą. Jos piešiniuose ir

eskizuose, akvarelėse, lino raižiniuose, alienės tapybos darbuose vyrauja žmogus su savo pergyvenimais, jausmais ir siekiais. Minties gilumu pasižymi grafikės sukurti knygų viršeliai ir skelbimai. Daugiausia jos dailės darbų mintis yra kaimas su savo lūšnelėmis. Ryškesni darbai yra "Miške", "Motina", "Urtė", "Našta", "Sesers Stasės portretas".

VALGYKLA DIRBANTIEMS NAKTĮ

Vilniuje, Kauno ir Algirdo gatvių kampe, prieš keletą metų buvo pastatytas modernus pastatas. Pirmame jo aukšte įsikūrė valgykla "Polėkis". Nuo kitų miesto valgyklų ji skiriasi tuo, kad čia galima pavalgyti ir naktį.

500-SIOS "SENOVINĖS KUPIŠKENŲ VESTUVĖS"

Jau šešioliktuosius metus šis paprastų žmonių teatras žavi visus savo kupiškėniška kalba, daina ir sąmojumi. Apkeliauta su "Kupiškėnų vestuvėmis" visa respublika ir daug kartų pasirodyta per televiziją. Kiekvienąsyk scenoje neatpažistamai atgydavo "jaunoji", į devintą dešimtį įžengusi respublikos meno saviveiklos žymūnė Kostė Jurgulienė, jos bendraamžiai tėvai, respublikos meno saviveiklos žymūnai Albina Tauterienė ir Mykolas Ragauskas. Per visus šiuos metus nepakeičiamas nuotaikingas piršlys ir viso spektaklio ruošėjas buvo respublikos meno žymūnas Povilas Zulonas, dailininkė Vanda Rastenytė, chormeisteris Vladas Zinkevičius. Šio 500-jo spektaklio proga daug jo narių apdovanota respublikos meno saviveiklos žymūnų ženklais.

DŽŪKAI MĖGSTA MUZIKĄ IR DAINĄ

Alytuje nebūna savaitės, kad neatvyktų žymių respublikos ir šalies meno atlikėjų. Pernai darbo žmonėms buvo surengta per septynis šimtus koncertų.

MENINIO STIKLO GAMYBA LIETUVOJE

Statybinių medžiagų pramonės ministerijos "Raudonosios aušros" ir "Aleksoto" stiklo įmonėse buitinės paskirties stikliniai indai pradėta gaminti dar visai neseniai. Norima nors dalinai patenkinti indų paklausą, kurių respublikoje dar labai trūks-

ta. Planuojama "Aleksoto" stiklo įmonėje pradėti gaminti kristalą.

"Raudonosios aušros" ir "Aleksoto" stiklo įmonėse šiuo metu gaminama daugiau kaip 40 pavadinimų dirbinių, iš kurių dvylika pažymėti valstybiniu kokybės ženklu. Šiomet bus pradėta gaminti dar 12 naujų gaminių.

Stiklo įmonėje "Raudonoji aušra" dirba Vilniaus dailės institutą baigę dailininkai. Stiklo įmonėje "Aleksotas" studentai atlieka gamybinę praktiką, mokosi patys dirbti su stiklu, kuria pirmuosius savo darbus.

Geriausi dailininkų sumanymai virsta gražiais stiklo kūriniais tik meistrų pūtėjų dėka. Jie čia vaidina svarbiausią vaidmenį. Šiuos žmones labai vertina stiklo srityje dirbantys dailininkai.

Stiklo įmonėje "Raudonoji aušra" yra ir spalvoto stiklo skyrius.

LIETUVOS TELEVIZIJA

Šiomet Lietuvos televizija švenčia 25-tąsias metines. 1957 m. balandžio 30 d. iš Vilniaus pirmą kartą nuskambėjo televizijos šaukiniai. Pirmą kartą įsiziėbė televizijos ekranai.

LIETUVOS KOMJAUNUOLIAI

Lietuvos komjaunimo organizacijoje yra keturi šimtai septyniasdešimt tūkstančių ir šimtas šešiasdešimt narių. 26 procentai — darbininkai, 3,4 procento kolūkiečiai, 18,3 procento tarnautojai ir 51,6 procento studentai bei mokiniai.

• JAV protinės sveikatos institutas po ilgesnių tyrinėjimų paskelbė, kad prievartos veiksmų gausenis stebėjimas televizijoje žalingai veikia į vaikus. Instituto raportas ypač remiasi E. A. Rubinsteinio, North Carolina universiteto klinikinės psichologijos profesoriaus, tyrimais, parodžiusiais, kad per gausius prievartos veiksmų stebėjimas televizijoje ugdo charakterio agresyvumą.

• Arkiv. Paulius Marcinkus per Vatikano radiją 1981 m. liepos 5 d. pasakė: "Visa širdimi suaugau su Lietuvos istorija, nes tai mano tėvų ir protėvių istorija. Savo širdimi suaugau su lietuviška kultūra, nes tai lietuvių tautos, mano ir mano tėvų ir protėvių kultūra". Apie tai paskelbė ir Liet. Kat. Bažnyčios Kronika, Nr. 51.

Kalba

Skyrių tvarko JUOZAS VAIŠNYS, S.J.
Patarėjas — PROF. PETRAS JONIKAS

KAI KURIE NEVARTOTINI AR NEPAGEIDAUTINI ŽODŽIAI BEI POSAKIAI

atsinėšimas — nevertotina reikšmė "požiūris, pažiūra". Tokia reikšmė vartojamas *atsinėšimas* ar *atsinėšti* yra vertinys iš rusų kalbos *otnosit'sia*. Pvz.: *Jo atsinėšimas (= požiūris, pažiūra) į kitos rasės žmones labai pasikeitė.*

būsiu trumpas (suprask: *trumpai kalbėsiu*). Dažnai tenka girdėti tokį pasakymą prieš kokią nors paskaitą ar pranešimą. Bet tai gana juokingai atrodo. Tuoju kiekvienas galėtų pagalvoti: "Juk tu toks būsi, koks esi — nei ilgesnis, nei trumpesnis". Ar ne geriau ir ne gražiau būtų pasakyti: "Ilgai nekalbėsiu, kalbėsiu labai trumpai, mano paskaita nebus ilga.?"

daugiau — su kilmininku nevertotina, pvz.: *Susirinko daugiau šimto žmonių. Pripylė daugiau pusės stiklo vyno. Jis ten gyveno daugiau savaitės.* Šiuos sakinius būtų galima taip pataisyti: *Susirinko daugiau kaip šimtas (arba per šimtą) žmonių. Pripylė daugiau kaip (arba nei, negu) pusę stiklo vyno. Jis ten gyveno daugiau (arba ilgiau) kaip savaitę.*

iš ... dienos — nevart. vertinys. Pvz.: *Gavau Tamstos laišką iš birželio 25 dienos. Nutarimas iš balandžio 4 dienos. Atsakau į Jūsų laišką iš gegužės 17 dienos.* Šie sakiniai būtų taip taisytini: *Gavau Tamstos birželio 25 dienos laišką. Balandžio 4 dienos nutarimas. Atsakau į Jūsų gegužės 17 dienos laišką.*

išeinant iš ko — nevert. reikšme “remiantis kuo, vadovaujantis kuo”. Pvz.: *Išeinant iš tavo galvosenos* (=Remiantis, vadovaujantis tavo galvosena), *reikėtų čia kitaip pasielgti. Išeinant iš šių duomenų* (=Remiantis, vadovaujantis šiais duomenimis), *galima padaryti labai aiškią išvadą.*

iš kalno — nevert. vertinys, užuot sakius *iš anksto*. Pvz.: *Jis už savo patarnavimą prašė užmokėti iš kalno* (=iš anksto). *Aš tau jau iš kalno* (=iš anksto) dėkoju.

laikas nuo laiko — nevert. vertinys. Reiktų sakyti: *kartais, retkarčiais, kartkartėmis, tarpais*. Pvz.: *Laikas nuo laiko* (=Kartais, retkarčiais) *sūnus parvažiuoja iš užsienio. Laikas nuo laiko* (=Retkarčiais, kartkartėmis) *gaunu nuo jo laišką. Laikas nuo laiko* (=Kartais, tarpais) *jam vis pasikartoja ta liga.*

laike pamokos, laike pietų, laike posėdžio, laike suvažiavimo — nevert. vertiniai. Reiktų sakyti: *per pamoką, per pietus, per posėdį, per suvažiavimą* arba: *pamokos, pietų, posėdžio, suvažiavimo metu.*

laiko bėgyje — nevert. vertinys. Ji galima pakeisti žodžiais *ilgainiui, su laiku*, pvz.: *Laiko bėgyje* (=Ilgainiui, su laiku) *viskas susitvarkys.*

liesti — nevert. reikšme “būti susijusiam, būti skirtam kam nors”. Pvz.: *Šie pasakojimai liečia mano draugus* (=yra apie mano draugus, yra iš mano draugų gyvenimo).

kas liečia — nevert. vertinys. Ji galima pakeisti žodeliais *o, dėl, o dėl...* Pvz.: *Kas liečia mane* (=O dėl manęs), *tai būk visiškai ramus — aš paslapties neišduosiu. Kas liečia šios knygos turinį* (=O dėl šios knygos turinio), *tai tiek galiu pasakyti, kad per mažai išryškinti kai kurie charakteriai.*

nusiimti — nevert. reikšme “išeiti, pasprukti, pabėgti, pasišalinti”. Pvz.: *Būdami gimnazijoje, kartais nusiimdavome* (=pasprukdavome, pabėgdavome) *nuo pamokų. Jau pernai aš nusiemiau nuo savo pareigų* (=išėjau iš savo pareigų).

nusiimti, kalbant apie drabužius, yra per dažnai vartojamas, išstumiant iš vartosenos kitus panašios reikšmės žodžius. Dabar kai

kurie nusiima ne tik kepurę, bet ir švarką, apsiaustą, batus, pirštines ir t.t. Tokiu būdu mes skurdiname savo kalbą. Juk beveik kiekvieno drabužio nusiėmimui mes turime po atskirą žodį: švarką ar apsiaustą *nusivelkame*, kepurę *nusiimame*, skarelę *nusirišame*, batus *nusiauname*, kelnes *nusimauname*, sijoną *nusisegame*. Jeigu nusiimame visus drabužius, sakome *nusirengiame*.

Virš yra sutrumpintas žodis iš *viršų* ir *viršum*. Sakinyje jis eina prielinksniu. Pvz.: *Kregždės skraido virš bokštų*. Tačiau nereiktų sakyti: *Uždirbau virš šimto dolerių. Šiame mieste gyvena virš milijono žmonių. Geriau būtų, jeigu šiuos sakinius taip pataisytume: Uždirbau daugiau kaip šimtą* (arba *šimtą su viršum*) *dolerių. Šiame mieste gyvena daugiau kaip milijonas* (arba *milijonas su viršum, per milijoną*) *gyventojų.*

Taip pat šis prielinksnis *virš* nevertotinas prieveiksmio “anksčiau” reikšme. Pvz.: *Norėčiau dar pakartoti virš* (=anksčiau) *minėtą klausimą. Jau yra aprūpinti visi virš* (=anksčiau) *minėti asmenys.*

TRUMPAI IŠ VISUR

- Nauji šventieji bus paskelbti spalio mėnesį: Chrispi iš Viterbo — italų kapucinų broliukas ir kun. Maksimilijonas Kolbe, nacių nužudytas Auschwitzo koncentracijos lagery, kai jis pasisiūlė mirti už gausios šeimos tėvą. Taipgi nutarta kanonizuoti prancūzę Margaritą Bourgeoys, su dideliu pasišventimu XVII amžiuje dirbusią Kanados laukinėse srityse, ir prancūzę, Šv. Onos Dievo Apvaizdos vienuolyno steigėją, Jeanne Delanque.

- Lietuvių rašytojų draugijos suvažiavime gegužės 22-23 d. Clevelande į tos draugijos garbės narius buvo pakelti: Jonas Žmuidzinas, Povilas Gaučys, Vytautas Alantas, Stasys Santvaras ir kun. Juozas Prunskis.

- JAV-se nuo 1964 iki 1979 metų nužudymų padaugėjo 201%, apiplėšimų paaugėjo 230%, moterų prievartavimų paaugo 355%.

- Čikagos arkivyskupija tebėra didžiausia JAV-se. Turi 444 parapijas, 2.374.138 tikinčiuosius, kuriuos aptarnauja arti 2.500 kunigų. Čia darbuojasi daugiau kaip 400 diakonų. Visose JAV-se pagal naujausią statistiką, yra 51.207.000 katalikų.

• Solidarumo ekspresas, pradėjęs kelią Čikagoje, kur buvo prikrauta gausiai maisto ir kitų gėrybių vargstantiems Lenkijos žmonėms, vėliau sustojo Detroite, Clevelande, Columbus mieste, Vašingtone. Iš viso buvo surinkta šalpos gėrybių už 8 mil. dolerių. Iš Vašingtono traukinys nuriedėjo į Baltimorę, iš kur siunta buvo pakrauta į laivus ir nusiųsta į Lenkiją.

• Jonas Paulius II tampa labiausiai keliaujančiu popiežiumi. Birželio 11-13 dienomis buvo Argentinoje. Luzanos Marijos šventovėje, kuri argentiniečiams brangi, kaip mums Šiluva, pamaldose dalyvavo milijoninės minios. Pamoksluose popiežius kėlė taikos reikalą.

• Į Šveicariją popiežius Jonas Paulius II buvo išvykęs birželio 15 d. Ten Genevoje kalbėjo į 147 Tarptautinės darbo organizacijos narius. Taipgi popiežius susitiko su Šveicarijos vyriausybės nariais ir su nariais Vatikano nuolatinės misijos prie Jungtinių Tautų.

• Notre Dame universiteto JAV-se studentai, trečiadieniais atsisakydami pietų, sutaupė 8.064 dol., kuriuos pasiuntė badaujantiems paremti.

• Didžiojoje Britanijoje po Jono Pauliaus II atsilankymo buvo sudaryta nauja jungtinė katalikų ir anglikonų komisija gyviau svarstyti abiejų tikybų vienybės klausimą.

• Česlovas Milosz, Nobelio laureatas, savo pasikalbėjime, išspausdintame "Register" laikrašty birželio 13 d., pasisakė, kad jis katalikas, o apie marksizmą tarė, kad jo ideologinis patrauklumas yra pasibaigęs.

• Sulaukęs 71 m. amžiaus, Thomas Twomey birželio 12 d. Notre Dame bažnyčioje, Čikagos priemiesty Clarendon Hills, buvo įšventintas kunigu. Jis, dar jaunas būdamas, buvo baigęs paruošiamąją seminariją, metus mokėsi kunigų seminarijoje, bet iš ten pasitraukė. Buvo vedęs. Jo žmona 1976 m. mirė vėžiu, ir jis pasiryžo tapti kunigu.

• Čekoslovakijoje du pranciškonai kunigai nu-teisti kalėti: kun. Ladislaw Kosmas Trojan 15 mėnesių, o kun. Jan Barta 18 mėn. Kun. Barta jau 1952 m. buvo nubaustas 20 m., o 1980 m. vėl nubaustas, bet kalėjime išlaikytas tik 3 mėnesius. Čekoslovakijoje stiprinama sprespauda prieš religiją.

• Portugalijoje sostinės Lisabonos savivaldybė nutarė pastatyti popiežiui Jonui Pauliui II paminklą, parinkdama tą vietą, kur atvykęs popiežius au-kojo šv. Mišias — Edvardo VII parke. Tose išskilmėse tada dalyvavo šimtai tūkstančių žmonių.

• Australijos parlamento oficialus leidinys išspausdino senatoriaus Austin Lewis pareiškimą, skatinant atkreipti dėmesį į Melbourne lietuvių peti-ciją su 500 parašų, prašant paveikti, kad būtų Lie-

tuvos katalikams grąžinta Taikos Karalienės bažnyčia, katalikų pasistatyta Klaipėdoje.

• D. Britanijoje katalikų yra 5 milijonai. Iš jų 40% reguliariai eina į bažnyčią. Anglikonų tik 4,4% reguliariai eina į bažnyčią. Dėl to spaudoje net keliamas klausimas, ar tik D. Britanijoje nėra daugiau praktikuojančių katalikų, kaip praktikuojančių anglikonų. Katalikai taipgi daugiau savo vaikus leidžia į katalikų mokyklas.

• Čekoslovakijoje iš 15 mil. gyventojų 10 milijonų yra katalikų, tačiau komunistinėje sprespaudoje jų padėtis sunki. Čekoslovakijoje yra 13 katalikų vyskupijų. Iš jų net aštuoniose nėra vyskupo.

• Lietuvių katalikų kongresas numatomas surengti 1984 m. rugsėjo 2-3 dienomis, kada JAV-se ir Kanadoje yra Darbo dienos šventė. Kongresas numatomas Toronte. Jo rengimo komiteto pirmininku išrinktas dr. Jonas Sungaila iš Toronto. Kongrese numatoma meninė dalis — oratorija ar misterija, kuriai libretą parašys poetas Kazys Bradūnas, o kompoziciją — Darius Lapinskas.

• Vatikane italų kalba išleistas dvi popiežiaus Jono Pauliaus II dramos: "Mūsų Dievo brolis" ir "Tėvynės spinduliai". Jos 1979 m. buvo lenkų kalba išleistos Krokuvoje.

• New England medicinos žurnalas paskelbė tyrimų duomenis, rodančius, kad marihuana gali per-teikti salmonelos bakterijas, kurių prisirenka tręšiant marihuanos augalus gyvulių mėšlu.

• Amerikos medikų sąjungos informacija, gegužės 28 d. paskelbta "Journal of The Medical Association", rodo, kad apsaugos priemonės nuo pastojimo būna maždaug tiek pat mirčių priežastimi, kaip ir pats pastojimas.

• Notre Dame universitetas kalinamam darbininkijos vadui Lech Walesa suteikė teisių garbės daktaro laipsnį, kartu tuo pareikšdamas protestą prieš komunistų prievartą.

• Šv. Kazimiero mirties 500 m. sukaktis bus minima 1984 m. Minėjimui organizuoti sudarytas komitetas, kuriam vadovauja rašytojas Vytautas Voler-tas. Prof. dr. P. Rabikauskas rašo šv. Kazimiero biografiją. Prof. S. Sužiedėlis yra parašęs 60 psł. knygą apie šv. Kazimierą. Ją žadama išleisti angliškai, vokiškai, ispaniškai ir portugaliskai. Dr. A. Šešplaukis suredaguos literatūrinę antologiją apie šv. Kazimierą. Kun. S. Yla paruoš iliustruotą antologiją, kur bus sudėti meno kūriniai šv. Kazimiero temomis. Bus paskelbtas konkursas šv. Kazimiero giesmei. Vatikanas bus prašomas išleisti specialų pašto ženklą šv. Kazimiero garbei. 1984 m. kovo 4 d. numatomos išskilmės Romoje, kur žadama prašyti popiežių Joną Paulių II aukoti šv. Mišias lietuviams.

• Kun. Theodore Hesburgh, Notre Dame universiteto prezidentas, pagerbtas Kalamazoo kolegijos: jam suteikė mokslo garbės laipsnį. Tai jau 90-tas jo gautas garbės laipsnis. Tuo atžvilgiu jis yra pralenkęs visus kitus — sumušė ligšiolinį rekordą, turėtą prez. Hooverio, kuris buvo gavęs 89 garbės laipsnius.

• Sergio Carillo, kuris dalyvavo Bay of Pigs kovose ir paskiau dvejus metus buvo Kubos komunistų kalėjimuose, pasiryžo tapti kunigu ir dabar sulaukęs 48 m., buvo išventintas Miami arkivyskupijos.

• Aktorė Loretta Young spaudai pareiškė, kad jai neužmirštamą įspūdį padarė katalikų kunigas R. Lucey, kai pirmos Komunijos proga jai padovanojo Švč. Širdies paveikslėlį su įrašu: "Atminki, Jis mato tik pastangas". Įteikdamas paveikslėlį, kunigas pratarė: "Dabar atsiminki: ne būtinai tau turi pasisekti, bet turi stengtis. Turi tikrai dėti pastangas".

• Lenkijoje kalinamą solidarumo sąjūdžio vadą Lech Walesą pagerbė dominikonų Providence kolegija, Rhode Island valstijoje, suteikdama jam garbės laipsnį.

• Milane esantis Leonardo Da Vinci "Paskutinės vakarienės" paveikslas restauruojamas žymaus specialisto Pinin Brambilla Barcilon, kuris dirba naudodamas specialius skysčius ir mikroskopinę analizę spalvoms nustatyti. Susekta, kad paveikslas praeityje buvo apdengtas dažų sluoksniu, uždengusiu daugelį detalių. Pvz. originale lėkštėse ant stalo gražiai atsispindi apaštali drabužiai, apaštalas

Simonas originale be barzdos. Paveikslas nutapytas apie 1495-1498 m., vienuolių valgykloje, prie Marijos šventovės.

• Ukrainietis kardinolas Josyf Slipyj sulaukė 90 m. amžiaus sukakties. Šia proga parašė laišką Ukrainos katalikams, gėrėdamasis jų drąsia laikyseną sovietinių persekiojimų sunkumuose. Jis pažymėjo, kad jie savo kančia pažadino užmigusią pasaulio sąžinę ir privertė pasaulį daugiau pagalvoti apie žmogaus kilnumą ir teises. Svarbiausioji teisė — laisvė išpažinti Dievą.

• Islamo konferencijos generalinis sekretorius Habib Chatty, buvęs Tunisijos užsienio reikalų ministeris, kalbėjosi su popiežiumi Jonu Pauliumi II 40 minučių, audiencijoje aptardamas Jeruzalės, Palestinos ir artimesnio bendradarbiavimo musulmonų su katalikais klausimus.

• Popiežius Jonas Paulius II, priimdamas italų katalikų skautų organizacijos generalinę tarybą, susidedančią iš 250 žmonių, pažymėjo, kad skautybė yra sunkiai pasiekiamų dorybių mokykla. Ją pasirenka tie, kurie siekia sudrausminto gyvenimo.

• Vatikano Šventųjų paskelbimo kongregacija gegužės 11 d., pirmininkaujant popiežiui Jonui Pauliui II, paskelbė dekretą, pripažįstantį, kad arkivyskupo Jurgio Matulaičio dorybės buvo heroiško laipsnio ir kad jam suteikiamas garbingojo Dievo tarno titulas. Šiuo dekretu užbaigtas ilgas metus užsitęsęs tyrimų darbas kelyje į arkiv. Jurgio Matulaičio beatifikaciją.

J. Pr.

Nuoširdi padėka "LAIŠKŲ LIETUVIAMS" rėmėjams

14 dol. auokojo A. Lauraitis.

Po 12 dol. auokojo: A. Kuliešienė, B. Kronienė, H. Laucius.

10 dol. auokojo p. Ottienė.

9 dol. auokojo E. Matutienė.

8 dol. auokojo J. Jusys.

Po 7dol. auokojo: G. Kaufmanas ir B. Petrošius.

Po 4 dol. auokojo: I.Rimkūnienė, J. Kavaliūnas, E. Kaminskas, S. Leipus, M. Noreikienė, V. Tauras, M. Manomaitis, A. Stonienė, kun. V. Kriščiūnevičius, R. Balsienė, M. Gaputytė, P. Ragienė, E. Škėmienė, J. Miečius, B. Ginčiauskas, V. Gaidelis.

3 dol. auokojo Z. Junevičienė.

Po 2 dol. auokojo: L. Krajauskas, M. Milušauskas, L. Eimantas, S. Pusaškis, K. Kašinskas, J. Čėsna, B. Matulevičius, K. Stravinskas, O. Undraitienė, L. Balaišis, B. Lintakienė, A. Mickus.

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas. Redaktorius — Juozas Vaišnys, S.J. Redaktoriaus pavaduotojas — Antanas Saulaitis, S.J. Redakcijos nariai: Danutė Bindokienė, Algirdas Grigaitis, Vytautas Kasniūnas, Nijolė Užubalienė, Gediminas Vakarīs. Administratorė — Aleksandra Likanderienė. Adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Telef. 737-8400. Nekalto Prasidėjimo Šv. Marijos Seserų spaustuvė, Putnam, CT 06260. Metinė prenumerata — 8 dol., atskiras numeris — 80 centų.